

LUOVIEN ALOJEN KASVU

SELVITYS ALAN NÄKEMYKSESTÄ
KASVUTEOKSI HELSINGISSÄ
– 9 tekoa Helsingille

Helsinki

Sisältö

LÄHTÖLAUKAUS	4	9 TEKOA HELSINGILLE	23	YHTEENVETO	73
Miksi Helsinki tarvitsee luovien alojen kasvua?	5	Johdanto tekoihin	24	LÄHTEET	79
TÄHTÄIN	10	Mikä on 9 tekoa ja miksi juuri nämä teot?	25	Kirjalliset lähteet	80
Visiotaso	11	Mikä yhdistää luovien alojen kasvua tukevia toimia?	30	Ohjausryhmä	82
Tavoitteet	14	Tulevaisuuden rakentaminen	32	Taustahaastattelut	82
Mittarit vuoteen 2030 mennessä	15	Teko 01 Luovien alojen kasvun laboratorio	34	Pyöreän pöydän keskusteluihin osallistuneet	83
HELSINGIN KAUPUNGIN ROOLIT KASVUN KIRITTÄJINÄ	18	Teko 02 Lähiöluovuus irti	39		
		Teko 03 Läpimurto eli pitkän pelin logiikka	43		
		Teko 04 Kohdennetut arkkitehtuurin pienhankinnat	48		
		Teko 05 Helsinki Biannual City Design Challenge -kisa	52		
		Tässä ja nyt	56		
		Teko 06 Kaupunkifasilitaattori yhdistäjänä	58		
		Teko 07 Tuottajaverkoston muutosvoima	60		
		Teko 08 Av-alan tuotantokannustin	63		
		Teko 09 Kasvun malli esittäville taiteille	66		
		Muista myös: Olemassaolevan kehittäminen	69		

TYÖN TILAAJA

Helsingin kaupungin kulttuuripalvelukokonaisuus ja elinkeino-osasto

TYÖN TOTEUTUS

Ellun Kanat: Marjaana Toiminen, Katja Lindroos (Urban Practice), Jenny Antonen.
Raportin ulkoasun suunnittelu Emma Kivilaakso, taitto Heli Ranta (Ranta Mutikainen).

KUVITUS

ALANKO+NUOTIO

LÄHTÖLAUKAUS

eli miksi Helsinki tarvitsee
luovien alojen kasvuohjelmaa

Miksi Helsinki tarvitsee luovien alojen kasvua?

Kädessäsi on selvitys luovien alojen kasvun mahdollisuuksista Helsingissä. Selvitys on ehdotus kaupungille. Sen tehtävä on kysyä, millainen rooli Helsingin kaupungin tulisi ottaa luovien alojen työllisyyden ja elinkeinon kasvun vauhdittajana – ja mitä hyötyä siitä olisi. Tämä selvitys onkin ensisijaisesti suunnattu kaupungin viranomaisille ja poliittisille päättäjille.

SELVITYKSEN TARVE ON AKUUTTI. Kysymykseen on kiire löytää konkreettisia vastauksia tilanteessa, jossa talouden kehitys on kansallinen huolenaihe. Talouden kasvua etsitään kiivaasti sekä perinteisten toimialojen uudistamisesta että uusista teknologioista. Tähän mennessä luovia aloja ei ole kansallisesti tunnistettu kasvun ja hyvinvoinnin potentiaaliksi, pikemminkin päinvastoin. Sitä luovat alat, kuten myös taide ja kulttuurialat, kuitenkin ovat: työtä ja elinkeinoa, kasvun mahdollisuuksia.

Luovien alojen merkitys erityisesti kaupunkien talouden ja kasvun kiihdyttäjänä on kiistaton. Unescon ja Maailmanpankin vuoden 2021 raportin mukaan jokaista luovan alan työpaikkaa kohden syntyy 1,7 muuta työpaikkaa¹. Myös muiden tutkimusten mukaan luovat alat houkuttelevat kaupunkeihin investointeja ja tukevat alueen vientiä ja kansainvälistymistä.

Ne monipuolistavat kaupungin elinkeinorakennetta ja lisäävät kaupungin veto- ja elinvoimaa. Investoimalla luovien alojen ekosysteemeihin syntyy ammattitaitoa, osaamista ja verkostoja, jotka synnyttävät lisää kasvua ja tukevat kaupungin alueellista kilpailukykyä sekä kansainvälistä asemaa. Muita hyötyjä ovat mm. segregaaation torjuminen ja kestävä kaupunkikehitys, hyvinvointia ja elämänlaatua unohtamatta.

Luovasta osaamisesta ja luovista aloista muodostuu luova talous, joka voidaan ymmärtää erilaisista ansaintamalleista ja arvoketjuista muodostuvaksi liiketoiminnan alueeksi. Tätä termiä emme käytä tässä raportissa emmekä myöskään tarkastele luovaa taloutta tai sen arvonluontia laajemmin.

Olemme keskittyneet selkeyden ja rajauksen vuoksi tarkastelemaan **suoraviivaisesti luovien alojen kasvun vauhdittamista erilaisten kaupungille mahdollisten konkreettisten tekojen kautta**. Tarve konkretiaan on tullut selvityksen tilaajilta, Helsingin kaupunginkanslian elinkeino-osastolta ja kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalta.

Selvitys on rakennettu poikkeuksellisen laajan, vuorovaikutukseen perustuvan prosessin tuloksena, jota kuvataan kappaleen lopussa.

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisemassa kansallisen tason Luovan talouden tiekartassa (2020) todetaan, että **luovat alat toimivat taloudellisen ja yhteiskunnallisen uudistumisen moottorina, ja niiden kerrannaisvaikutukset näkyvät yhteiskunnassa monin tavoin**². Siksi onkin hälyttävää, että Suomessa luovien alojen osuus bruttokansantuotteesta on vain 3,1 prosenttia, reilusti alle EU:n keskitason, 4,4 prosentin.

Luovan talouden kasvun tukemiseen ovat monet suurkaupungit – ja vähän pienemmätkin – tehneet menestyksekkäitä strategioita ja niiden toteutuksia. Lähialueilla luovien alojen kasvua on tietoisilla strategisilla investoinneilla kiihdytetty esimerkiksi Tallinnassa, Kööpenhaminassa ja Tukholmassa. Kansainvälisesti tunnettuja esimerkkejä ovat erityisesti Lontoon, Berliinin ja Amsterdamin luovien alojen (creative industries) strategiat.

Tuore esimerkki tulee Soulistä, missä vuoden 2024 linjauksen mukaan *”kansakunnan vaikutusvaltaa arvioidaan nykyään sen perusteella, luodaanko maassa globaalisti merkittävää kulttuurisisältöä vai ei... Yli 90 prosenttia Soulin talouskasvusta on tullut palveluyrityksistä ja kaupallisesta toiminnasta. Sen vuoksi Soulin pääkaupunkihallitus hyväksyy uuden talouspoliittisen linjan, jossa kulttuuri ja luovat alat ovat keskeisellä sijalla talouskasvun vauhdittamisessa, ja niiden työllisyyttä pyritään kehittämään.”*³

Uudellamaalla on vuoden 2022 tilastojen mukaan luovien alojen yrityksiä yhteensä 18 294, kun mukaan laskettiin monistettavien sisältöjen, tapahtuma-alan ja luovien palveluiden yritykset. Ne työllistivät yhteensä 35 593 henkeä, ja niiden yhteenlaskettu liikevaihto oli 9 735 000 M€. Eniten yrityksiä oli tapahtuma-alalla, mutta ko. yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli reilusti pienempi kuin monistettavia sisältöjä ja luovia palveluita tuottavien yritysten.⁴

Helsingin kaupunkistrategiassa on kulttuurin ja tapahtuma-alan merkityksestä kaupungin elinvoimalle ja viihtyvyydelle mainintoja ilman että kaupungin roolia alojen kasvussa olisi erityisesti tunnistettu. Strategiassa on kuitenkin määritelty, että Helsinki haluaa olla luoville aloille ja kulttuuritoimijoille sekä alusta, kumppani että vastuullinen kehittäjä.⁵

Selvitystä kirjoitettaessa kulttuuri- ja luovat alat ovat olleet valtakunnanpolitiikassakin esillä. Vastavalmistunut kulttuuripoliittinen selonteko on ollut eduskunnan käsittelyssä, ja lisäksi vuosille 2024–2030 on nimitetty luovan talouden neuvotelukunta – ensimmäisenä tehtävänä valmistella Suomelle luovan talouden kasvustrategia. Samalla kuitenkin kulttuuritukia leikataan kansallisella tasolla tavalla, joka hakee vertaistiaan Suomen lähihistoriasta. Vaikka selvitys ei juurikaan käsittele suoria avustuksia, ollaan vääjäämättä tilanteessa, jossa kaupunkien strateginen tuki sekä luoville aloille että taiteeseen nousevat entistä merkittävämmäksi. Helsinkiä, pääkaupunkia ja kansantalouden veturia, kohtaan odotukset ovat korkealla. Etenkin kun Helsinki on myös luovien alojen yritysten ja ammattilaisten keskittymä.

Luovat alat on rajattu selvityksessä mainitun TEMin raportin mukaisesti. Samaa jaottelua Suomessa on käytetty eri yhteyksissä vuodesta 2012. Luoviin aloihin kuuluvat tämän tarkastelun mukaan luovat sisällöt, luovat tuotteet ja kulttuuri sekä luovat palvelut.

Selvityksessä luovat sisällöt ovat av- ja elokuva-alaa lukuun ottamatta painottuneet vähemmän. Tämä johtuu siitä, että esimerkiksi pelialoille kaupungilla on ollut jo merkittäviä investointeja. Sen sijaan luovat tuotteet kuten teatteri, tanssi ja kuvataide sekä luovat palvelut kuten muotoilu ja arkkitehtuuri ovat nousseet prosessin aikana eri tavoilla esiin. Näiden korostumista selvityksessä selittää se, että taustatyön kautta on näille aloille noussut esiin eniten kaupungin rooliin sopivia mahdollisuuksia luoda edellytyksiä työllisyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden kasvulle. Luoviin palveluihin kuuluvalla tahtuma-alalla on olemassa vuoteen 2026 ulottuva toiminta-ohjelma, jonka vuoksi selvityksessä sen osuus on vähäisempi.

Raportin ydinsisältö rakentuu yhdeksän ehdotetun teon varaan. Nämä yhdeksän tekoa on muotoiltu sellaiselle perustalle, että ne sekä kiihdyttävät luovien alojen kasvua että vahvistavat alojen yhteistyötä ja synnyttävät uusia ekosysteemejä luovien alojen ympärille.

Teot on ymmärrettävyyden ja luettavuuden vuoksi tarkoituksellisesti rakennettu tiettyjen elementtien varaan. Kunkin teon pohjalla on kuitenkin lukuisia ideoita ja verrokkeja. **Suosittellemekin, että tekoja tarkastellaan esimerkinomaisina toteutusvaihtoehtoina, jotka liittyvät ja lomittuvat toisiinsa. Ne ovat toisiaan täydentäviä polkuja vahvemmalle luovalle taloudelle.**

Selvityksen lähestymistapa ei siis ole ensyklopedinen. Emme ole pyrkineet kartoittamaan, mitä kaikkea Helsinki voisi tehdä. Olemme pyrkineet hahmottamaan vaihtoehtoja, jotka ruokkivat sekä kasvun tavoitetta että toisiaan. Useita teoista on esitetty aiemminkin, ainakin yhtä on valmisteltu kaupungin organisaatioissa. Selvityksen tavoitteena ei ole ollut luoda ideoita, mitä ei ole aiemmin kuultu.

Selvitys on saanut sisältönsä prosessissa, jonka keskiössä on ollut vuorovaikutus ja yhteistyö eri alojen näkemyksellisten toimijoiden, ajattelijoiden ja uudistajien kesken.

Olemme haastatelleet 15 luovien alojen ammattilaista ja kutsuneet kahteen strukturoituun pyöreään pöydän keskusteluun yli 40 tekijää ja asiantuntijaa. Haastatteluissa ja pyöreään pöydän keskusteluissa on ollut mukana esittävän taiteen, elokuva- ja tv-tuotantoalan, visuaalisten taiteiden, designin, arkkitehtuurin, tutkimuksen ja kaupunkikulttuurin asiantuntijoita sekä luovien alojen pienten ja keskisuurten yritysten johtoa. Mukana on ollut myös Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan, kaupunkiympäristön toimialan ja Business Helsingin (kaupunginkanslian elinkeino-osaston) viranhaltijoita.

Selvitystyön neuvonantajana on ollut monialainen ohjausryhmä, jonka jäseniä ovat sekä toimeksiantajat, että monialaiset alansa huippuosaajat. Haastatteluja antaneet, pyöreään pöydän keskustelujen osallistujat ja ohjausryhmän jäsenet on listattu selvityksen lopussa.

Tämän joukon merkitys kokonaisuuden rakentumisessa on ollut merkittävä. He ovat antaneet sekä inspiraatiota, ideoita, kritiikkiä että tukea selvityksen rakentamisen eri vaiheissa.

Haluamme kiittää jokaista aikaansa ja asiantunte-
mustaan antanutta luovien alojen ammattilaista!
Ilman teitä ei olisi tätä selvitystä.

Sitaatteja haastatteluista

”On tärkeätä, että kaupunki tarjoaa kyllin halpaa tilaa, missä eri alojen taiteilijat voivat työskennellä, treenikämppejä, työhuoneita. Se on itsestäänselvästi asia, joka kaupungin pitää hoitaa. Kun kysytään, mikä on kaupungin rooli, niin se on esimerkiksi tämä: houkutella seuraava sukupolvi sisään kyllin halvoilla hinnoilla.”

ALF REHN

professori, Syddansk Universitet

”Luovien alojen sijaan käytän mieluiten ilmaisia luova talous. Se suuntaa huomion luoviin sisältöihin ja uusiin arvonluonnin tapoihin eikä niinkään luoviin neroihin. Luovan talouden pitää olla kaupungissa ylimmän johdon asia. Kyse on elinkeinopolitiikasta.”

SAARA TAALAS

liiketaloustieteen professori, Linné- & Lundin yliopistot

”Minulta on kestänyt parikymmentä vuotta oppia lupamenettelyistä, mitä lupia tarvitaan mihinkin ja miten prosessit saadaan maaliin. Jotta Helsinki voisi olla kansainvälinen vapaakaupunki, ja jotta saisimme osamme kansainvälisestä osaajista, pitäisi näitä lupamenettelyjä saada helpotettua. Kaupungilla tulisi olla projektijohtajia, jotka ottavat vastuun projektien edistämisestä”

RAOUL GRÜNSTEIN

yrittäjä, Nordic Urban

”Kansainvälisyyden suhteen ollaan vielä hyvin eurosentrisiä – enkä sano tätä vain siksi etten ole eurooppalainen. Helsingin olisi viisasta tukea lähettiläitä, jotka avaavat täkäläisille ovia Afrikan maihin tai Intiaan.”

NITIN SAWHNEY

Professor of Practice, Aalto-yliopisto

TÄHTÄIN

Luovien alojen panostusten mahdollisuudet ja vaikuttavuus eli mikä voisi olla Helsingille mahdollista

Kuva: Pyy-Pekka Kantonen

Visiotaso

Mikä voisi olla Helsingille mahdollista?

LÄHTÖKOHDAT LUOVIENTEN ALOJEN KASVULLE OVAT LOISTAVAT: Helsinki on jo luova ja kulttuurielämältään rikas kaupunki, ja toisaalta tänne on helppo perustaa yrityksiä. Helsinki on, kuten todettu, kansallinen kasvun veturi. Helsinki kasvoi noin 8 000 asukkaalla vuonna 2024, ja tulevina vuosina kasvun on arvioitu olevan noin 7 000 henkeä vuodessa⁶. Luovien alojen yritykset keskittyvät Helsinkiin.

Helsingistä löytyy arkkitehtuurin merkkirakennuksia, kaksi maailmanluokan sinfoniaorkesteria, 60 teatterinäyttämöä, monipuolinen taidegalleriakenttä, maan suosituimpia museoita ja menestyksekkäitä elektronisen musiikin festivaaleja – muutamia mainitaksemme.

Helsingiläiset arvostavat ja rakastavat kaupunkinsa kulttuuritarjontaa, mikä näkyy kirjastoverkon poikkeuksellisen suurena käyttöasteena ja taidetapahtumien suosiona.

Helsingin kaupunki haluaa kulttuurin ja luovuuden kuuluvan jokaiselle kaupunkilaiselle, eikä tahtotilaa jää vain sanojen tasolle. Esimerkiksi eri kaupunginosien kulttuurikeskukset ja Helsingin juhla- viikkojen lukuisat ilmaistapahtumat ovat tuoneet huipputason taiteen ja kulttuurin monen kaupunkilaisen ulottuville. Kansainvälisestikin urauurtava Kulttuurin kummilapsi -toiminta on vuodesta 2020 lähtien tarjonnut jokaiselle vastasyntyneelle helsingiläiselle mahdollisuuden kokea maksutta kaksi

kulttuuritapahtumaa vuodessa syntymästä kouluikäiseksi. Kummeina on yli 30 taide- ja kulttuuritoimijaa museoista jazz-orkestereihin.⁷

Helsingin panostukset luovuuteen on nähty ja tunnustettu. Vuonna 2000 Helsingin kaupunki oli Euroopan unionin kulttuuripääkaupunki ja 12 vuotta myöhemmin maailman designpääkaupunki. Helsinki on maailman ainoita kaupunkeja, jossa toimii designjohtaja, Chief Design Officer.

Kulttuurin ja luovien alojen merkitys kaupunkikuvan uudistumisessa on korostunut viime vuosikymmeninä. Kunnianhimoiset kulttuurirakennukset kuten Keskustakirjasto Oodi, Tanssin talo ja taidemuseo Amos Rex ovat luoneet Helsingin uutta nostetta kaupunkina, jossa uskalletaan panostaa kulttuuriin ja tehdä irtiottoja – oli kyse sitten kirjastokonseptin uudistamisesta tai yllättävien tilojen luomisesta taiteelle. Myös pelialan ja muut teknologian alan menestystarinat sekä kasvuyritystapahtuma Slush ovat vahvistaneet Helsingin brändiä innovatiivisena, mielikuvitusriikkaana ja rohkeana paikkana. Vai onko toista, jossa loskaisesta marraskuusta olisi kyetty tekemään vetovoimatekijä? ⁸

Helsinki profiloituu jo nyt kulttuurikaupunkina. Toisaalla startup-campus Maria 01:n perustaminen luo odotuksia sille, että kaupunki kykenee uskottavasti ottamaan roolia uuden taloudellisen toimelaisuuden alustana. Mahdollisuuksia on kuitenkin vielä hyödyntämättä. Tässä yhteydessä mahdollisuuksilla tarkoitetaan tekoja, joilla on talouteen ja työllisyyteen liittyviä, todennettuja kerrannaisvaikutuksia.

Kansainvälisissä vertailuissa Suomen maakuvabrändin voidaan nähdä alisuorituvan kulttuurin ja luovien alojen osalta⁹, kun otetaan huomioon sekä maan kulttuuriperintö Alvar Aalosta Muumeihin että nykypäivä Sofi Oksasesta Angry Birdsiin. Maabrändillä on vaikutusta Helsinkiin, ja toisin päin. Luovien alojen kasvu pääkaupungissa säteilee koko maahan.

Muut pohjoismaiset pääkaupungit ovat viime vuosikymmeninä panostaneet huomattavasti kulttuurin ja luovien alojen kasvuun. Esimerkiksi Oslo on uudistanut ydinkeskustaansa kulttuurin merkkirakennuksilla¹⁰. Kööpenhamina tunnetaan nykyisin paitsi vireästä muotoilu- ja arkkitehtuurikentästä¹¹ myös innovatiivisesta ruokakulttuurista¹². Kööpenhamina onkin kaupunkien strategiaprosesseissa suosittu vertailukohta – todistena vaikkapa tuore visiotyö Dublinista¹³.

Uusia haastajia ilmaantuu jatkuvasti. Tallinna on vahvassa nousussa kiinnostavien luovien keskuksien kuten Telliskiven ansiosta¹⁴, ja Keski- ja Etelä-Euroopassa monet, suurelle yleisölle vielä tuntemattomat kaupungit Puolan Lodzista Belgian Leuveniin ja

Italian Emilia-Romagnaan ovat löytäneet luovuudesta kasvun avaimia.^{15, 16, 17}

Helsinki on merkittävässä asemassa myös kansainvälisten osaajien houkuttelussa Suomeen. Kisa kaupunkien houkuttelevuudesta käydään yhä enemmän ns. pehmeillä tekijöillä. Huippuosaajien parissa tehdyissä kyselyissä on havaittu, että asuinpaikkavilintaan vaikuttaa olennaisesti paitsi työpaikka- myös yöelämätarjonta¹⁸.

Helsingillä on kaikki mahdollisuudet olla Pohjois-Euroopan vetovoimaisimpia pääkaupunkeja tuomalla luovat alat teknologian rinnalle keskeiseksi kasvun rakentajaksi ja haasteiden ratkaisijaksi. Jotta tämä toteutuisi, Helsingillä on oltava sekä jotain aिनutlaatuista ja selkeästi muista erottuvaa että kykyä pärjätä suorassa vertailussa muihin kaupunkeihin.

Sitaatteja haastatteluista

”Näen että kaupungin rooli on tarjota alustoja mahdollisimman eri tyyppisille toimijoille, uusille innovaatioille ja vanhan tekemisen jalostamiselle. Kaupungissa on paljon tiloja, jotka voitaisiin valjastaa luovien alojen käyttöön. Minulla on työhuone Hietaniemen Paviljongissa, joka pelastui tuholta töölöläisten aktiivisuuden takia.

Miten saisimme luovien alojen ammattilaisten ja kaupungin intressit kohtaamaan paremmin, ettei olisi liian hidasta, liian byrokraattista. Tästä on henkilökohtaista kokemusta, kun yritettiin löytää pysyvää tilaa uudelle teatterille. Se ei onnistunut. Sen sijaan että tehdään pelkkiä one-offeja, kertaluontoisia juttuja, tarjottaisiin olosuhteita jatkuvuuksille.”

PAAVO WESTERBERG

ohjaaja-käsikirjoittaja

”Kaupunki omistaa koko joukon Korjaamon kaltaisia tyhjiä tiloja. Arvaan, että niitä on tälläkin hetkellä kymmeniä tyhjillään. Niiden käyttö voitaisiin kilpailuttaa niin, että konseptointi on osa kilpailutusta. Osoitetaan tila johonkin tiettyyn toimintaan tietyin ehdoin, ja autetaan pöhinän aikaansaamisessa. Pöhinä on placemakingin ydin, jolla luodaan kaupallista arvoa.”

RAOUL GRÜNSTEIN

yrittäjä, Nordic Urban

”Asenteen luovien alojen kasvun tukemisessa pitää olla, että luodaan jotain itseä isompaa ja reilusti kaupallista. Muumimuki on luovaa taloutta. Kaupallisuuden lisääminen on välillä arvokkainta, mitä luovien alojen eteen voidaan tehdä.”

ALF REHN

professori, Åbo Akademi ja Syddansk Universitet

Tavoitteet

Seuraavassa on hahmotettu neljä mahdollista tulevaisuuden tavoitetta Helsingin profiilin nostamiseksi ja uuden kasvun edistämiseksi.

- **HELSINKI ON KIINNOSTAVIN** mahdollinen kaupunki luovalle tekijälle, koska se näkee luovat alat keskeisenä ongelmanratkaisuvoimina tieteen ja teknologian rinnalla. Luovat tekijät haluavat antaa panoksensa paitsi kaupungin myös koko maailman tulevaisuuden kannalta merkityksellisiin kysymyksiin, liittyivät ne sitten ekologiseen kriisiin tai sosiaaliseen yhdenvertaisuuteen. Helsinki tekee tästä itselleen erottautumistekijän: kaupunki tarjoaa luoville tekijöille kasvua ruokkivia haasteita ja kannustaa rajoja rikkoviin uusiin avauksiin.
- **HELSINGIN VIREÄ JA TOIMIVA** toimintaympäristö houkuttelee perustamaan kaupunkiin uusia luovien alojen yrityksiä ja rakentamaan sinne verkostoja. Kansainvälisille luovien alojen yrittäjille kaupunki tarjoaa tiiviit, poikkialaiset yhteistyörakenteet, vakiintuneen startup-ekosysteemin, luotettavaa apua ja avoimen ilmapiirin.
- **HELSINGIN KAUPUNKI NÄKEE** luovien alojen taloudellisen potentiaalin valjastamisen olennaisena osana kaupungin talouden kasvua. Luovien alojen ekosysteemin tukemista priorisoidaan. Kaupunki pyrkii myös määrätietoisesti kansainväliseen valokeilaan luovien alojen kautta: erilaiset profiilitapahtumat ja -teot rakentavat tunnettuutta, mikä näkyy suoraan kansainvälisissä kaupunkibränditutkimuksissa Helsingille myönteisellä tavalla.
- **LUOVAT ALAT TARJOAVAT** helsinkiläisille paitsi elämyksiä myös mahdollisuuksia. Kaupungista löytyy riittävästi keskeneräisyyttä ja sallivuutta kaupunkilaisten oman aktiivisuuden herättelemiseen. Kaupunki

kannustaa kokeiluihin ja kaupunkilaislähtöisten konseptien kehittämiseen. Luovat alat ovat keskeinen tekijä eriytymisen ehkäisyssä: ne edesauttavat kaupunkitilan viihtyisyyden ohella uusien työpaikkojen syntyä eri puolille kaupunkia sekä moninaisen ja mukaanottavaan helsinkiläisen identiteetin rakentumista.

Helsingin kaupungin tulisi tavoitella sekä luovien alojen kasvua että koko kaupungin kasvua luovien alojen avulla. Miltä luovien alojen vahvistuminen Helsingissä voisi sitten näyttää numeroina?

Selvitys esittää luovan talouden mittareiden määrittelyä keskeiseksi tehtäväksi tuleviksi vuosiksi. Mittareita kannustetaan otettavaksi käyttöön heti, niitä kehitetään iteratiivisesti ja vuorovaikutuksessa luovien alojen toimijoiden kanssa. Tavoitteena on löytää konkreettiset indikaattorit, jotka soveltuvat nimenomaisesti luovien alojen kasvun seurantaan, ovat relevantteja kaupungille ja kansainvälisesti vertailukelpoisia.

Mittarit vuoteen 2030 mennessä

Oikeat mittarit ajavat kehitystä ja luovat suunnan. Mittareilla on merkittävä rooli luovien alojen kehityksessä. Selvitys ehdottaa 9 mittaria kaupungin sisäisiksi mittareiksi luovien alojen kasvulle vuoteen 2030 mennessä.

1. 2 600 uutta luovan alan toimipaikkaa*
2. Luovien alojen henkilötyövuodet kasvavat 7 % (+1 700) ja luovien alojen liikevaihto kasvaa 32 % (+2,3 Mrd €)
3. Investoinnit luovien alojen yrityksiin kasvavat 40 %
4. Syntyy kaksi kansainvälisesti merkittävää, uutta monialaista avautusta, joihin yhdistyy taide ja kulttuuri ja jotka luovat vahvan yhteyden elinkeinoelämään. Tavoitteena kansainvälisen kiinnostavuuden kasvattaminen.
5. Syntyy kaksi uutta kaupunkitilallisesti kiinnostavaa paikkaa, yksittäistä rakennusta tai julkista tilaa – joiden ympärille on rakentunut spontaania elävää kaupunkikulttuuria.
6. Helsinkiin saadaan 25 % enemmän kansainvälisiä tuotantoja, esimerkkinä av-ala.**
7. 30 % enemmän mediaosumia kaupungille strategisesti tärkeissä medioissa, joissa aiheena on luovat ja kulttuurialat.
8. 60 % enemmän kansainvälisiä matkailijoita, jotka mainitsevat kulttuurin keskeiseksi syyksi tulla.
9. 45 % enemmän kävijöitä kulttuuritapahtumissa – esimerkiksi museoissa, konserteissa, teatteriesityksissä, gallerioissa ja eri festivaaleilla.

* Toimipaikkojen kasvu on laskettu vuosien 2018 ja 2023 mediaanin perusteella, joka oli 2 % vuodessa. Tilastokeskus, kunnittainen toimipaikkatilasto

**Tuotantokannustimena maksettu jokainen euro tuottaa nelinkertaisesti palveluostoja ja työtä Helsinkiin.

LUOVIEN ALOJEN POTENTIAALIN menestyksekäaseen hyödyntämiseen ei ole yhtä reseptiä. Tarkastelemalla eri kaupunkeja, joissa luovat alat ovat keskeinen kasvun vauhdittaja, voidaan kuitenkin tunnistaa yhteisiä nimittäjiä. Näissä kaupungeissa luovat alat tunnistetaan elinkeinotoimintana, niille asetetaan konkreettisia tavoitteita, joiden toteutumisesta seurataan kaunistelemattomilla mittareilla. Olennaista on sitoutuminen kaupungin ylintä johtoa myöten. Tämä välittyi esimerkiksi Lontoon kulttuuristrategiasta, jonka tueksi kaupungin pormestari antaa arvovaltansa¹⁹. Berliinin yöelämä nähdään vetovoimatekijänä, jonka elinvoimaa arvioidaan systemaattisesti²⁰. Amsterdam panostaa luovaan ekosysteemin ruohonjuuritasosta lähtien, mikä toi kaupungille vuonna 2016 voiton kisassa EU:n innovaatiopääkaupungin eli iCapitalin tittelistä ja miljoonasta eurosta kaupungin kehittämiseen entistä elinvoimaisemmaksi²¹.

Luovien alojen potentiaalin valjastaminen edellyttää Helsingiltä nykyistä strategisempaa sitoutumista. Tämä loppuraportti esittää Helsingissä seuraavalle valtuustokaudelle luovien alojen kasvun edistämistä keskeiseksi painopisteeksi, joka näkyy pormestarin pöydällä ja kaupunginhallituksen agendalla. Strategiaan määritellään selkeät kärkiteot ja valitaan kirittäjiksi relevantit verrokkit muista kaupungeista: **Valitaan** ns. must-win battles eli kisat, joissa Helsingin on pärjättävä kilpailun kovetessa. Näitä voivat olla kilpailu kansainvälisistä osaajista, suurtuotannoista kuten elokuvista, merkkirakennukset ja niiden ympärille muodostuva verkosto tai luovien alojen startup-toiminta. Lisäksi **tunnistetaan** ”vain Helsingissä” -tyyppiset ainutlaatuisuustekijät, joilla Helsinki selkeimmin erottautuu muista ja edukseen.

Tämä selvitys tarjoaa polkuja molempiin.

Sitaatteja haastatteluista

”Amsterdamissa 10 % työskentelee luovilla aloilla. Luovilla aloilla työskentelemisestä ollaan ylpeitä, ja sillä nähdään olevan luonteva yhteys kaupungin talouteen. Kaupunki näkee luovat alat ihan olennaisena vahvuutenaan: esim. valtion leikkausten iskiessä kaupunki perui kulttuurin leikkaukset.”

LAURA BOXBERG

Suomen Benelux-instituutin johtaja

”Täköläisellä designkentällä on jo paljon sellaista mikä toimii – mutta miten energiaa saataisiin enemmän? Luovan kentän tulisi olla vahvemmin yhteydessä teknologia-startuppeihin. Esimerkiksi Tallinnassa aistin näiden välillä vahvemman integraation.”

NITIN SAWHNEY

Professor of Practice, Aalto-yliopisto

”Kaupunki voi luoda ilmapiirin, jossa tekijät voivat kukoistaa. Mutta se mitä tehdään –sen pitää lähteä tekijöistä eikä kaupungilta. Kaupunki voi, Googlen ex-henkilöstöjohtaja Laszlo Bockin sanoin, poistaa luovuuden esteitä. Kaupungin pitää uskaltaa ottaa backseat, ja tunnistaa missä on imua.”

SAKU TUOMINEN

yrittäjä, Financier Group

HELSINGIN KAUPUNGIN ROOLIT KASVUN KIRITTÄJINÄ

Kuva: Kaari Artemjeff

Helsingin kaupungin roolit

Luoville ja kulttuurialoille on ominaista verkottuneisuus. Yhden toimialan sijaan voidaan perustellusti puhua ekosysteemistä, johon kuuluu julkisen sektorin toimijoita ja rahoittajia, yksityisiä säätiöitä, julkisrahoitteisia kulttuurilaitoksia ja järjestöjä, jäsenten ylläpitämiä yhdistyksiä ja osuuskuntia, kasvuhakuisia yrityksiä ja vapaan kentän taiteilijoita.

EKOSYSTEEMI ON LUONTEELTAAN MONINAINEN ja myös tarvitsee toimijoiden erilaisuutta pysyäkseen dynaamisena ja elinvoimaisena. Rajat eri toimijuuksien välillä ovat häilyviä. Monet yhdistävät kaupallista toimintaa yleishyödylliseen ja täyttävät useita funktioita ekosysteemissä.

Kaupunki on yksi keskeisistä toimijoista luovien ja kulttuurialojen ekosysteemissä. Se ottaa myös monia erilaisia rooleja.

Kaupunki toimii itse luovan toiminnan organisoijana ja kulttuurituottajana omistamiensa ja ylläpitämiensä taidelaitosten ja palvelujen, kuten kirjastojen kautta. Toisaalta kaupunki on keskeinen kaupungissa toimiville kulttuurialan organisaatiolle: avustusten ja tilojen kautta se ylläpitää sekä vakiintuneiden ammattiorganisaatioiden toimintaa että tarjoaa tilaisuuksia

uusien tekijöiden projekteille. Kaupunki toimii myös suurten taide- ja kulttuurihankkeiden mahdollistajana osallistumalla niiden rahoitukseen ja rakennusten ollessa kyseessä myös luovuttamalla niille tontteja.

Kaupungin nykyiset roolit luovien alojen ekosysteemissä täyttävät tehtävänsä, eikä selvitys ehdota niitä korvattaviksi uusilla. Vakiintuneiden toimenpiteiden säännöllinen tarkastelu ja niiden kehittäminen on kuitenkin suositeltavaa ympäröivien olosuhteiden muuttuessa.

Tässä selvityksessä on keskitytty luovien alojen kasvuun eli työpaikkojen määrän kasvuun ja taloudelliseen toimeliaisuuteen. Luovan talouden edistämisen kautta kaupungille avautuu mahdollisuuksia uudistaa käytäntöjä ja kehittää hallinnon prosesseja sekä löytää jopa kokonaan uusia rooleja. Ydintavoitteena, jota vasten kaupungin tulisi peilata toimintaansa, on luovien alojen ekosysteemin dynaamisuuden lisääntyminen: se toisinaan tarvitsee kaupungilta aktiivista tukea tai tuoppausta (nudge), ja toisinaan taas passiivisempaa otetta – omistajuuden luovuttamista kaupungin ulkopuolelle eli asettumista ns. kuljettajan paikalta takapenkille. Yksittäisen roolin sijaan kyse on siis rooleista monikossa ja tasapainottelusta niiden välillä.

Esimerkit luovien alojen kasvua menestyksekkäästi edistävästä kaupungeista antavat arvokasta tietoa siitä, millaiset roolit ovat erityisen hedelmällisiä taloudellisen toimeliaisuuden edistämiseksi. On tärkeää ymmärtää luovien alojen erityispiirteet: samat yrityspalvelut eivät välttämättä hyödytä luovia palveluja kuten vaikkapa design- tai arkkitehtuuri-toimistoja samalla tavalla kuin muita palvelualan yrityksiä. Toisaalta luovan talouden toimijat voivat erota huomattavasti

vapaan taidekentän toimijoista ja tarvitsevat siksi toisenlaisia rahoitusinstrumentteja.

Tiiviisti kuvaten kaupunki voi ottaa neljä erilaista roolia luovien alojen kasvun vahvistamisessa.

Se voi

- **Tukea** – tarjoamalla toiminnalle tiloja ja rahoitusta sekä fasilitoimalla verkostoja
- **Käynnistää** – tekemällä uusia avauksia ja toimeksiantoja hankinnoilla
- **Viestiiä** – toteuttamalla kampanjoita ja tapahtumia sekä kutsumalla kansainvälisiä yleisöjä ja mediaa näkemään kaupungissa toimivia luovia tekijöitä
- **Poistaa esteitä** – helpottamalla lupakäytäntöjä ja tarjoamalla neuvontaa, ns. pysymällä poissa jos luova toimeliaisuus kaupungissa sitä edellyttää

Kaikki edellä mainitut roolit sisältävät mahdollisuuksia parantaa kaupungin omia prosesseja tukemaan tehokkaammin luovien alojen kasvua.

Parhaatkaan toimintaohjelmat tai uudistetut lupakäytännöt eivät kuitenkaan itsessään tee kaupungista luovien alojen kasvukeskusta. Luovien alojen kasvupotentiaaliin uskovat kaupungit kaikkialla maailmassa ovat intohimoisen kiinnostuneita tunnistamaan orastavia avauksia, seuraavat luovien alojen kehittämistä ja ennen kaikkea ovat vuorovaikutuksessa luovien tekijöiden kanssa.

Luovuus ja siihen liittyvä taloudellinen toimeliaisuus lähtee aina ihmisistä, ei rakenteista. Luovan talouden ekosysteemi elää moninaisuudesta, ja sen elinvoiman edistäminen edellyttää orastavien alkujen tunnistamista ja niiden kasvun sallimista, sekä eräänlaisen keskeneräisyyden hyväksymistä. Luovan ekosysteemin kehitys on jatkuva prosessi, jossa sisällöltään ja kokoluokaltaan erilaiset toiminnot tarvitsevat toisiaan.

Uutta arkkitehtuuri- ja designmuseohanketta vetävä Kaarina Gould kiteytti Kauppalehden haastattelussa: *”Tämän kaltaiset (AD-museo) suurhankkeet edellyttävät kuitenkin tervettä ja vahvaa ekosysteemiä ympärilleen. Jos se näivetetään, kärkihankkeilakaan ei ole arvoa.”*²²

Luovat alat karttavat lokerointia, ja niiden kehityksen ennakointi on haastavaa. Siksi luovien alojen seuraaminen ja erilaisten yhteistyömuotojen mahdollisuuksien näkeminen ei ole aina helppoa systemaattisuutta ja johdonmukaisuutta painottavalle kaupunginhallinnolle. Silti se on vaivan ja ponnistelun arvoista – mahdollisesti myös hallinnon uudistamista hyvällä tavalla kirittävää.

Argumenttia tukevat toivottavasti selvityksen kymmenet kansainväliset esimerkit eri mantereilla sijaitsevista kaupungeista.

Väliaikaiset kokeilut antavat kaupungille mahdollisuuden testata uusia tapoja toimia luovan kentän kanssa sitä kuunnellen ja siihen reagoiden – lähtemään muiden aloitteisiin mukaan ja toisaalta ottamaan muita mukaan kehittämään entistä elinvoimaisempaa Helsinkiä.

Sitaatteja haastatteluista

”Yksi oikea hautomo luoville aloille tarvitaan, ja myöhemmin ehkä kiihdyttämö. Helsinkiin tarvittaisiin myös luovien alojen yrittäjille pop up -paikka, jossa ne voisivat esitellä tuotteitaan. Se voisi olla muutakin kuin kivijalkakauppa, jonkinlainen yrityskokeilutila, joka pursuilisi kaduille. Helsingin kaupunki on onneksi osoittanut henkilöressussin edistämään kaupungin tyhjien tilojen käyttöönottoa. Yleisesti ajateltuna julkisen hallinnon rooli on toimia alustana ja fasilitaattorina. Jos rakenne on monimutkainen ja byrokraattinen, se ei onnistu. Liikkeelle pitäisi lähteä byrokraattisten esteiden poistamisesta”

KATI UUSI-RAUVA

johtaja, EIT:n Co-Location Center

”Minulla on hyviä kokemuksia toimimisesta kaupungin kanssa tilakehityshankkeissa. Kun syntyy vahva tahto, niin pistetään töpinäksi. Sen sijaan elokuvayhteistöissä kokemus on erittäin huono. Olen moneen kertaan yrittänyt vedota kaupunkiin, että luodaan tänne samanlainen kannustinjärjestelmä kuin on Turussa ja Tampereella. Niissä istuu yksi tai kaksi ihmistä, jotka pyörittävät sitä toimintoa. Tuntuu ihan järjettömältä, että Helsingissä sitä ei ole saatu aikaan.”

ARI TOLPPANEN

sijoittaja

”Perinteisesti kaupunki ei ole kiinnittänyt huomiota heihin, jotka kaupallistavat ja kuratoivat luovia aloja, nimittäin tuottajia. Heidän työskentelyään ei yleensä osata tukea. Se on iso puute. Ilman heitä ei ole luovan alan työllisyyttä.”

ALF REHN

professori, Åbo Akademi ja Syddansk Universitet

9 TEKOA HELSINGILLE

Kuva: Konstantin Konrdukhov

Johdanto tekoihin

Mikä on 9 tekoa ja miksi juuri nämä teot?

Selvitykselle annettiin tehtäväksi luoda konkreettisia ehdotuksia siihen, miten kaupunki voi tukea luovien alojen kasvua: sekä taloudellista toimeliaisuutta että työllisyyttä.

LÄHTÖKOHDAKSI SELVITYKSELLE kaupunki esitti kysymyksiä, joihin tässä prosessi on haettu vastauksia yhdessä alojen ammattilaisten kanssa. Toimeksiannossa esitettiin myös toive, että selvitys puetaan konkreettisten ehdotusten muotoon.

Kysymykset olivat:

- Mikä on kaupungin rooli luovien alojen ekosysteemissä nyt ja tulevaisuudessa?
- Mihin kaupungin tulisi erityisesti panostaa luovien alojen kasvun konkretisoimiseksi Helsingissä?
- Miltä onnistuminen tässä näyttää?

- Miten luovien alojen toimijoiden ja toiminnan rahoituskelpoisuutta ja rahoitus pohjan laventamista voisi parantaa?
- Millä tavoin luovien alojen kasvun mahdollisuuksia tulisi tarkastella ja priorisoida suhteessa juuri kaupungin keinovalikoimassa oleviin panostuksiin?
- Mitkä ovat mahdollisesti matalalla roikkuvia hedelmiä ja mitä nähdään pidemmän tähtäimen toimenpiteinä?

Tässä luvussa kysymyksiin vastataan mahdollisimman konkreettisesti, tekoina.

Kaupungille mahdolliset roolit tulevat ilmi edellisessä luvussa, ja toisaalta jokainen seuraavassa kuvatuista yhdeksästä teosta osoittaa kaupungille ominaisia rooleja ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Onnistumisen elementtejä on linjattu aiemmassa Tähtäin-luvussa sekä strategisella tasolla että numeraalisesti. Jokaisessa teossa on luonnosmaisesti myös linjattu onnistumisen edellytyksiä ja vaikuttavuuden mahdollisia mittareita.

Muutammat teot käsittelevät rahoitusta ja rahoituskelpoisuutta. Toki tämä on ehkä kotimaisessa ympäristössä vieraampaa ajattelua kuin kansainvälisissä benchmarkeissamme. Monissa kansainvälisissä verrokeissa kaupunki esimerkiksi toimii luontevasti lainojen myöntäjänä tai takaajana.

Tärkeimmät suositelluiksi valittujen tekojen kriteerit ja lopullisen valinnan kriteerit liittyvät kuitenkin priorisointiin ja kaupungin keinovalikoimaan. Olemme pyrkineet jalostamaan ideoista kunnianhimoisia tekoja, joissa huomioidaan luovien elinkeinojen skaalautuminen ja toisaalta kaupungin

keinovalikoima. Teoissa on sekä muissa yhteyksissä aiemmin esille nousseita ideoita että tuoreita aloitteita. Emme ole rajanneet jossain jo toteutettuja ideoita pois, vaan pyrkineet löytämään niihin tuoreen kulman.

Teot on jaettu kahteen lukuun, joista Tulevaisuuden rakentaminen -luvussa tuodaan esille pidemmän tähtäimen toimenpiteitä. Tässä ja nyt -luvussa käsitellään ”matalalla roikkuvia hedelmiä”, jotka nekin ovat sangen vaikuttavia ja tärkeitä.

Käsittelemme toimeksiannon edellä listattuja avainkysymyksiä myös yhteenveto-jaksossa.

Seuraavassa esiteltävät yhdeksän tekoa ovat vastauksia tarpeisiin, jotka ovat nousseet esille haastatteluissa, round table -keskusteluissa ja ohjausryhmässä.

Näistä kiinnostavista vuorovaikutustilanteista nousi esille karkeasti ottaen viidenlaisia tarpeita ja odotuksia:

1. Edullisiin tiloihin liittyviä
2. Rahoitusinstrumentteihin liittyviä
3. Kaupungin palveluiden löydettävyyteen ja ymmärrettävyyteen liittyviä
4. Kaupungin rooliin liittyviä, eniten yhteensaattamiseen, koollekutsumiseen, mahdollistamiseen ja alustana toimimiseen
5. Uusiin isojen aloitteiden liikkeelle saattamiseen liittyviä

Nämä spontaanisti esille nousseet tarpeet kertovat, että kaupungin merkitys luovien alojen tukijana ja kasvun kiihdyttäjänä voi helpostikin olla paljon nykyistä suurempi ja ennen kaikkea näkyvämpi.

Haastatteluista ja round table -keskusteluista nousi esiin myös korostetusti toivetta lisääntyvästä, erittäin näkyvästä ja kuuluvasta viestinnästä ja kommunikatiosta kaupungin taholta. Toimijoilta tuli toive myös näkyvämmästä heittäytymisestä dialogiin ja yhteiseen kehittämiseen luovien alojen kanssa.

On mainittava, että Helsingin mahdollisuuksia auttaa ja tukea luovia aloja ei suoria avustuksia lukuunottamatta kovin hyvin tunnettu, ja erilaiset lupamenettelyt koettiin monimutkaisina.

Eri toimijoiden kanssa käydyssä dialogissa nousi esille myös aloitteita, jotka edellyttäisivät Helsingin kaupungilta tuntuvia investointeja sekä luovien alojen tietoista ja pitkäjänteistä esiin nostamista ja tukemista. Helsingin kaupungin katsottiin olevan niin merkittävä vaikuttajataho, että tällaisia tekoja suorastaan odotettiin kaupungilta.

Kun olemme tutkineet kansainvälisiä verrokkeja, olemme huomanneet että kaupunkien luovien alojen strategiat – joita todella löytyy suurilta kaupungeilta Euroopasta, Yhdysvalloista ja Aasiasta – usein liittyvät kahdenlaiseen tukeen.

ENSIMMÄINEN TUKITYYPPI ON ERILAIISIIN TILOIHIN LIITTYVÄT TUET JA KONSEPTIT. Edullisia tiloja taiteen, kulttuurin ja muiden luovien alojen käyttöön tarjotaan kymmenissä kaupungeissa. Monissa on nähty enemmän vaivaa ja luotu residenssejä, keskittymiä, kortteleita ja hubeja sekä myös yrityskehittämöitä tilojen ympärille. Usein tiloja kuratoi ja konseptoi joku ulkopuolinen toimija, joka myös kantaa liiketaloudellista vastuuta. Kaupungin rooli voi myös olla pysyä pois tieltä, eli antaa yksityisten kumppanitahojen konseptoida, kuratoida ja kantaa liiketaloudellista vastuuta, kun luodaan tiloja tai muita uusia keskittymiä luoville aloille. Tästä esimerkkinä voi käyttää esimerkiksi Tallinnan Telliskiven aluetta, mikä on kehitetty kokonaan ilman kaupungin roolia.

Melbournessa on luotu yhteensä 23 käyttämättömään, kaupunkiomisteiseen rakennukseen ”luovia tiloja”. Kaupunki sijoittaa vuoteen 2028 asti kaksi miljoonaa Australian dollaria eli noin 1,2 M€ tilahankkeeseen.²³

Tilojen mahdollistamiseen vaikuttavat kaupunkiin kohdistuvat vaateet kuten yhdenvertainen vuokrakohtelu sekä esimerkiksi terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät standardit. Eri kansainvälisten verrokkien ja myös tšekäläisten kokemusten valossa voidaan kuitenkin näidenkin reunaehtojen sisältä löytää ratkaisuja, jos tilojen mahdollistaminen saa strategista painoarvoa kaupungissa.

TOINEN TUKITYYPPI ON ERILAIISIIN RAHOITUS-INSTRUMENTTEIHIN LIITTYVÄT TUKIMALLIT.

Bristolin kaupungissa Lounais-Englannissa on noin puoli miljoonaa asukasta. Luovien alojen merkitys kaupungin vetovoimalle ja taloudelle näkyy monissa kaupungin tapahtumissa ja aloitteissa.

Valtio-omisteinen British Business Bank on lanseerannut 200 miljoonan punnan lainaohjelman Lounais-Englannin pienille yrityksille, jotka ”muuten eivät saisi rahoitusta”. Tätä voivat hakea myös luovien alojen yritykset. Lisäksi maanlaajuinen Creative Growth UK myöntää lainoja luovien alojen yrityksille, jotka ovat potentiaalisia kasvuyrityksiä ja jotka käyttävät teknologiaa skaalautumiseen.

Bristol Creative Business on voittoa tavoittelematon yritys, joka tukee luovien alojen yrittäjiä ja ammattilaisia eri tavoin, muun muassa oppaalla, jossa neuvotaan luovien alojen yrittäjiä erilaisista uusista rahoitus- ja tukimalleista.²⁴

Yleisiä ovat myös erilaiset kilpailut tai kilpailutusmallit, joilla halutaan istuttaa kasvun siemeniä yrityksiin.

Tavallisimpia ovat erilaiset kannustimet tai insentiivit luoville aloille. Näitä hallinnoidaan usein erillisten osakeyhtiöiden kautta. Tunnetuimpia ovat Suomessakin Turussa, Oulussa ja Tampereella käytössä olevat av-alan kannustintuet, joiden ansiosta esimerkiksi Tampereella on kuvattu toistakymmentä kansainvälistä av-alan tuotantoa²⁵. Toki kv-tuotannoksi lasketaan myös ne tuotannot, jotka on yhteistuotettu kotimaisella ja kv-rahoituksella. Tampere lanseerasi kannustimen alkuvuonna 2018.

Tämän selvityksen kaikkia tekoja on pohdittu kansainvälisyyttä ja kansainvälisen vetovoiman kehittämistä silmällä pitäen.

Kasvua kiihdyttävien tekojen jälkeen luomme lyhyen katsauksen muutamiin teemaan liittyviin instansseihin, verkostoihin ja rakenteisiin, jotka ovat jo olemassa Helsingissä. Katsaus ei ole kovin laaja, mutta se on huomionarvoinen.

Haluamme osoittaa, että seuraavaksi esiteltävät toimenpiteet rakentuvat jo olemassa olevan tarjonnan pohjalle eivätkä ala tyhjästä. Parhaimmillaan nämä olemassa olevat rakenteet (kuten Kaapelitehdas, Teurastamo ja Maria 01) tai verkostot (PerformingHel, Slush, Creative Mornings) tai suunnitelmat (ADMuseo) nivoutuvat ja limittyvät näihin tekoihin, tai niin päin, että osa teoista sijoitetaan sisälle näihin rakenteisiin ja instansseihin.

Kannustamme kaikkia kaupungin kulttuuria tarjoavia instansseja ja luovien alojen ammattilaisia työllistäviä yrityksiä pohtimaan, miten voisivat mahdollisesti hyödyntää tässä esiteltyjä ideoita.

Teot ovat siis suosituksia, eivät suunnitelmia. Niiden tarkoitus on osoittaa konkreettisesti polkuja, jotka tuottavat uutta liiketoimintaa, työllisyyttä ja vetovoimaa.

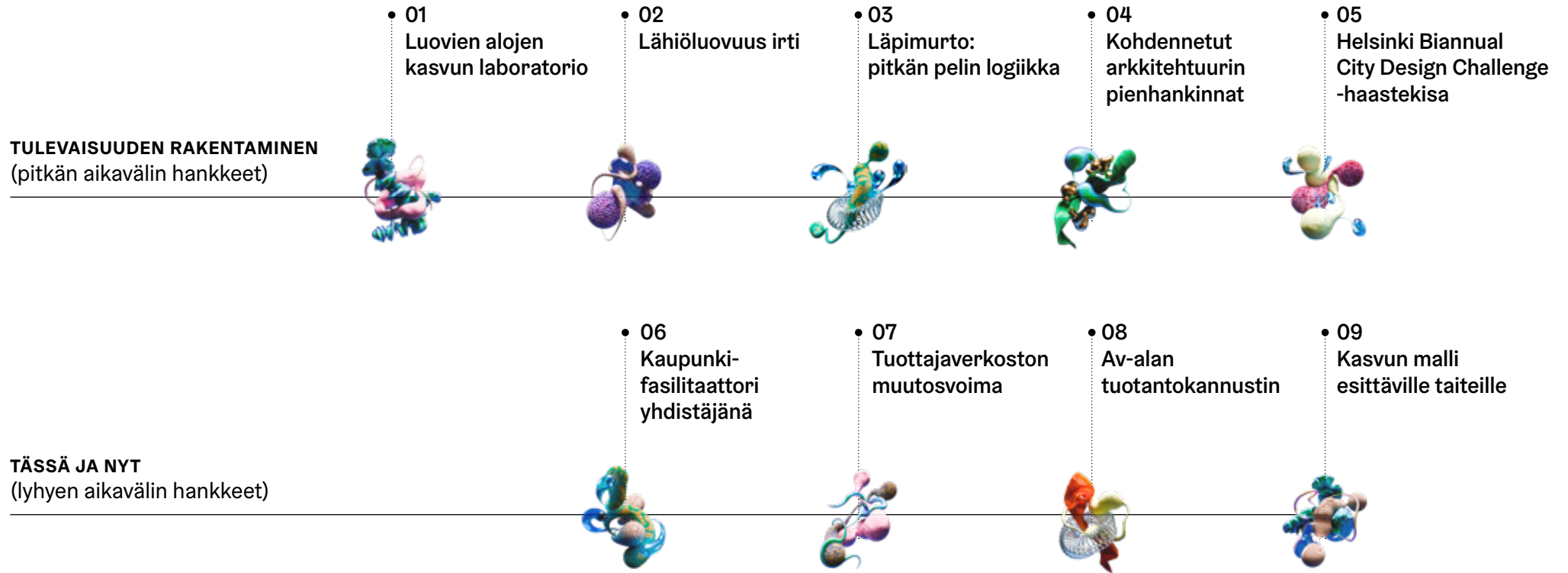
Mikä yhdistää luovien alojen kasvua tukevia toimia?

Kun muotoilimme tekoja ja kävimme läpi kansainvälisiä verrokkeja, huomasimme että kaikkia menestyneitä kaupunkitekoja yhdistävät tietyt seikat.

NÄMÄ ELEMENTIT LUOVAT kaikkiin tekoihin vaikuttavuutta, skaalautuvuutta ja mitattavia tuloksia:

- kaupungin luja ja pitkäaikainen sitoutuminen tekoon ja omaan rooliinsa
- hyvin muotoiltu konsepti ja selkeä toimintasuunnitelma
- vaikuttava viestintä ja markkinointi
- oikeiden tavoitteiden asettaminen ja mittareiden löytäminen
- verkoston kunnianhimoinen rakentaminen
- ulkoinen toimija liiketoimintavastuullisena
- kaupungin rohkea ja varmistelematon riskinotto
- konseptin jatkuva kehitys
- kansainvälinen ulottuvuus

9 tekoa Helsingille

Sitaatteja haastatteluista

”Kaupunki ei voi olla pelkästään tilaaja vaan sen on oltava yhteistyökumppani, joka tuo eri toimijoita yhteen ratkomaan ongelmia. Jos Helsinki haluaisi olla ”maailman luovin kaupunki”, sen pitäisi ottaa luovat tekijät mukaan ratkomaan todella isoja kysymyksiä.”

TEEMU SUVIALA

Global Chief Creative Officer, Landor

”Helsingin kannattaisi herättää henkiin Helsinki Design Lab. Kyse oli kansainvälisesti todella merkittävästä uudesta avauksesta, josta puhutaan asiantuntijoiden parissa edelleen. Uusi lab voisi tutkia esimerkiksi millainen on post-retail -kaupunkikeskusta. Helsingillä on kaikki mahdollisuudet olla mielikuvituksen vapauden (= freedom of imagination) kaupunki.”

KIERAN LONG

taidemuseo Amos Rexin johtaja

”Kaupungin siemenraha on gen Z -sukupolvelle välttämätön. Uusia festareita tai vaikkapa design-kauppoja on todella vaikea saada alkuun, nuorilla ei ole pääomia. Siemenrahan kannattaa olla jonkin kokoinen: mieluummin 10 uutta avausta joista kukin saa 100 000€ kuin 100 jotka saa kukin 10 000€. Lisäksi kaupunki voisi tarjota mentoriapua liiketoiminnan ym. kehittämiseen – ei vaatisi edes isoa satsausta.”

KATI LAAKSO

Suomen New Yorkin kulttuuri-instituutin johtaja

Tulevaisuuden rakentaminen

- 01 Luovien alojen kasvun laboratorio**
- 02 Lähiöluovuus irti**
- 03 Läpimurto eli pitkän pelin logiikka**
- 04 Kohdenneetut arkkitehtuurin pienhankinnat**
- 05 Helsinki Biannual City Design Challenge**

Tulevaisuuden rakentaminen

Miten teot tässä kategoriassa ovat valikoituneet?

TULEVAISUUDEN RAKENTAMINEN -kategorian teot ovat tislautuneet, jalostuneet ja valikoituneet lukuisten haastattelujen, kansainvälisten verrokkien ja keskusteluiden kautta. Ne tähtäävät kasvuun ja luovien alojen ekosysteemin vahvistumiseen, ja luovat myös kaupungille vetovoimaa ja kansainvälistä nostetta.

Tulevaisuuden rakentamisen teot ovat strategisia valintoja, joita tekemällä Helsinki voi osoittaa ymmärtäneensä luovien alojen merkityksen elinvoiman ja työllisyyden kannalta. Samalla se voi näyttää omaksuneensa aktiivisen roolin luovien alojen ekosysteemin rakentajana. Keskustelujen perusteella sitä Helsingiltä toki odotetaankin.

Nämä teot vaativat todennäköisimmin pitkää poikialaista valmistelua, vuosien investointeja ja ennen kaikkea rohkeutta ja ennakkoluulottomuutta sekä kokeilla uutta että sitoutua tekoon/tekoihin vuosiksi eteenpäin.

Luonnehditut teot ovat toki raakileita, eivät konseptiluonnoksia. Ne vaativat seikkaperäistä selvitystyötä, kunnianhimoista konseptointia ja laajaa tuttuihin ja tuntemattomiin sidosryhmiin ulottuvaa verkostoitumista. Teot eivät myöskään ole irrallisia vaan niitä voi yhdistellä ja nivoa toisiinsa. Teot vaativat huomattavia investointeja, mutta ne tuovat kaupungille kerrannaisvaikutuksia, joilla voi olla pitkäaikaista arvoa.

Tekojen myötä kaupungille syntyy myös tapoja olla jatkuvassa vuoropuhelussa luovien alojen kanssa, ja sitä kautta kaupunki saa entistä parempaa käsitystä ja tietoa, mitä luovilla aloilla tapahtuu. Syntyy yhä enemmän luontevia yhteyksiä. Kasvavan ymmärryksen myötä kaupungille syntyy mahdollisuuksia kehittää omia instrumenttejaan luovien alojen kasvun tukemiseen.

Teot eivät välttämättä ole ideoina uusia. Kategoriassa on tietoisesti suosittu ideoita, joille löytyy vastaavia verrokkeja kansainvälisesti. Yksikään toteutus ei kuitenkaan ole samanlainen, ja muiden kokemuksista voi olla isoja investointeja harkitessa hyötyä. Jos sama idea on toteutettu lukuisissa kaupungeissa, siitä löytyy dataa ja kokemuksia, joita on syytä hyödyntää teon suunnittelussa.

01

Luovien alojen kasvun laboratorio

Mikä ja miksi:

LUOVIEN ALOJEN YRITYKSET ovat leimallisesti pieniä, ja niiden aikeet kasvuun surkastuvat liian usein. Uusien työpaikkojen, liiketoiminnan ja investointien houuttelemiseen luovien alojen yrityksille tarkoitettu laboratorio toisi monia etuja Helsingin alueen yrittäjille. Se olisi tila, joka kokoaisi luovien alojen yrityksiä tiettyjen toimintaperiaatteiden ja palveluiden mukaan.

Olennaista on, millaisten periaatteiden varaan laboratorio perustetaan ja mikä on sen strategia. Laboratorio toimii tehokkaimmin, kun sen toimintatila rajataan. Laboratorio voitaisiin perustaa edistämään esimerkiksi luovien alojen ja teknologian ristiinpollytystä. Teknologia tuo skaalautuvuutta ja myös kansainvälisyyttä. Tavoitteena tulisikin kasvun ohella olla sellaisen osaamiskeskittymän luominen, jolla on alusta lähtien myös kansainvälisiä yhteyksiä ja Suomen rajojen ulkopuolelle ulottuvaa liiketoimintaa.

Vaihtoehtoisesti laboratorio voisi kokonaan keskittyä luovien alojen toimijoiden yritystoiminnan osaamisen kehittämiseen. Digitaalisuuden mahdollisuudet,

myynnin osaaminen, liiketoiminnan kasvattaminen sekä yhteistyötahot, jotka näissä voivat auttaa, voisivat kaikki asua saman katon alla.

Laboratorio voisi näinollen tarjota jäsenilleen erilaisia palveluita, kuten mentorointia, liiketoiminnan kehittämisen tukea, rahoitusneuvontaa, osaamisen kehittämistä ja verkostoitumista. Monimuotoisuus voisi olla myös yksi toimintaperiaatteista, ja kaikki kommunikointi tapahtuisi ainakin kahdella kielellä tai pelkästään englanniksi.

Strategiassa eri toimijat sitoutuvat laboratorion periaatteisiin, tavoitteisiin ja niiden mittarointiin.

Ensimmäiset vuodet strategian tulee keskittyä konseptin kehittämiseen mittarien ja palautteen keräämisen kautta.

Parhaassa tapauksessa tiloihin syntyy myös yleisökohteita, ja laboratorio muuttaa aluetta vireämmäksi.

Kaupungin rooli:

YRITYSPALVELUIDEN JA TILOJEN TARJOAMINEN määrääjäksi, kiinteistön kunnostaminen ja huolto pilottijakson ajan, konseptin kehittäjän kilpailuttaminen ja valitseminen määrääjäksi. Kattotoimijoiden, kuten Business Finlandin houkuttelu hankkeen kustannusten jakajiksi. Yhtenä yhteistyökumppanina voisi olla esimerkiksi Helsinki XR Center, joka tukee AR- ja VR-startuppeja erilaisin palveluin. Centerin yhteistyökumppaneina ovat olleet Business Finland ja Metropolia.

Referenssit:

Tallinna, Pohjala Tehas. San Francisco, Buildspace. Toronto, Artscape Daniels Launchpad. Berliini, Betahaus. Amsterdam, A Lab. Tukholma, Transit Cultural Incubator. Lontoon kaupunki on toteuttanut yrityskumppaneiden kanssa taiteen ja teknologian haastekilpailuja koronapandemian aikana.

Muut toimijat/toimijuudet:

Mentorit, jotka valitaan huolella, joiden rooli määritellään ja jotka sitoutuvat hankkeeseen pilottiajaksi. Laboratorion toiminnasta, viestinnästä ja konseptin ja ekosysteemin kehittämisestä vastaava toimija, jonka piiristä valitaan toiminnanjohtaja. Paikassa voi olla myös yksityisen toimijan kahvila/ravintola, joka toimisi myös eräänlaisena tapahtumakeskuksena, jossa olisi esittävien taiteiden toimintaa, keskusteluita, koulutuksia, kohtaamisia jne.

Tavoiteltavat vaikutukset:

Laboratoriolle tulisi antaa tavoitteeksi taloudellisia, sosiaalisia, kaupunkikehitykseen ja osaamiseen liittyviä vaikutuksia. Optimaalisesti se toisi näitä kaikkia.

Onnistumisen edellytykset:

Huolellinen etukäteiskonseptointi ja pilottijakso, jonka aikana konseptia hiotaan. Huolellisesti tehty pilotin jäsenvalinta sekä tarkasti valittu toiminnanjohtaja, jonka rooli hankkeen kehittämisessä on selkeä. Helsingin kaupungin tulisi osoittaa laboratoriolle tila, jossa toimijat pääsevät aloittamaan niin sanotusti puhtaalta pöydältä, eikä toimintaan vaikuttavia sitoumuksia tai kaavoitussuunnitelmia ole. Tilan sijainnilla on myös merkitystä mm. julkisten kulkuyhteyksien kannalta.

Mahdolliset mittarit:

Mukaan valittujen yritysten liikevaihdon ja työllisten kasvu laboratorioaikana. Myös muille halutuille vaikutuksille mittarinsa.

KANSAINVÄLINEN BENCHMARK

Kreativ Kultur Berlin

BERLIINISSÄ NOIN 15 HENGEN voimin toimiva luovien alojen kasvuun keskittynyt Kreativ Kultur Berlin tarjoaa erilaisia tukipalveluja ja järjestää suosittuja valmennuksia ja tapahtumia. ”Konsultaatiokeskuksen” rahoituksesta vastaavat Berliinin kaupunki, Saksan valtio ja EU.

”Olemme ensimmäinen kontaktipiste kulttuurin tai luovien alojen ammattilaisille, joilla on kysymyksiä työllistämisestä, projektien rahoittamisesta, ammatillistumisesta ja kulttuurin rahoituksesta, tai jotka ovat suunnittelemassa start up -projektia”

Podewilissa eli aivan itäpuolen sydämessä sijaitsevissa tiloissa ei sijaitse yrityksiä pysyvästi, mutta vireätä toimintaa tiloissa on.

Marraskuussa 2024 keskus on järjestänyt loppuun varattuja tapahtumia joukkorahoituksesta ja kirjanpidosta. Keskus järjestää säännöllisesti tapahtumia myös kulttuuriprojektien rahoituksesta, lakiasioista ja verotuksesta ja yrityksen perustamisesta. Tapahtumat on suunnattu luovien alojen ja kulttuuri-alojen ammattilaisille, mukaan lukien taiteilijat.

Keskus kertoo esittelytekstissä olevansa ”kyvykäs, epäbyrokraattinen ja ilmainen”.

www.kreativkultur.berlin/en/home/

KANSAINVÄLINEN BENCHMARK

Art Up Amsterdamissa

AMSTERDAMIN KAUPUNGIN ja muutamien yksityisten säätiöiden tuella kaupungissa toteutettiin vuonna 2020 ja 2022 Art Up -niminen luovien alojen yrityksille suunnattu hautomo. Hautomo on toteutettu yhteensä kolme kertaa. Hankkeen lähtökohtana oli intensiivinen kolmen kuukauden mittainen tuki pienille yrityksille, jossa osallistujien piti sitoutua käyttämään vähintään yksi päivä viikossa kolmen kuukauden ajan hautomotekemiseen.

Hautomo tarjosi kasvuun liittyviä palveluita mukaan valituille yrityksille designin-, muodin, tanssin, pop-musiikin, arkkitehtuurin tai digitaalisten palvelujen yrityksille. Yrityksille tarjottiin mm. mentorointia, rahoituksen ja liiketoiminnan valmennusta ja esimerkiksi yritysidean presentoinnin valmennusta.

Hautomo-yrietykset saivat myös tukea ja inspiraatiota toisiltaan.

Kolmen kuukauden intensiivijakson hyötyjä olivat osallistujien mukaan ammattimaisen liiketoiminnan kehittyminen, resilienssin kasvu ja uudet verkostot.

Tärkeäksi osaksi kokemusta nimettiin ”demopäivät”, joissa edellisten hautomoiden yritykset jakoivat hautomoajan jälkeisiä oppejaan ja kokemuksiaan.

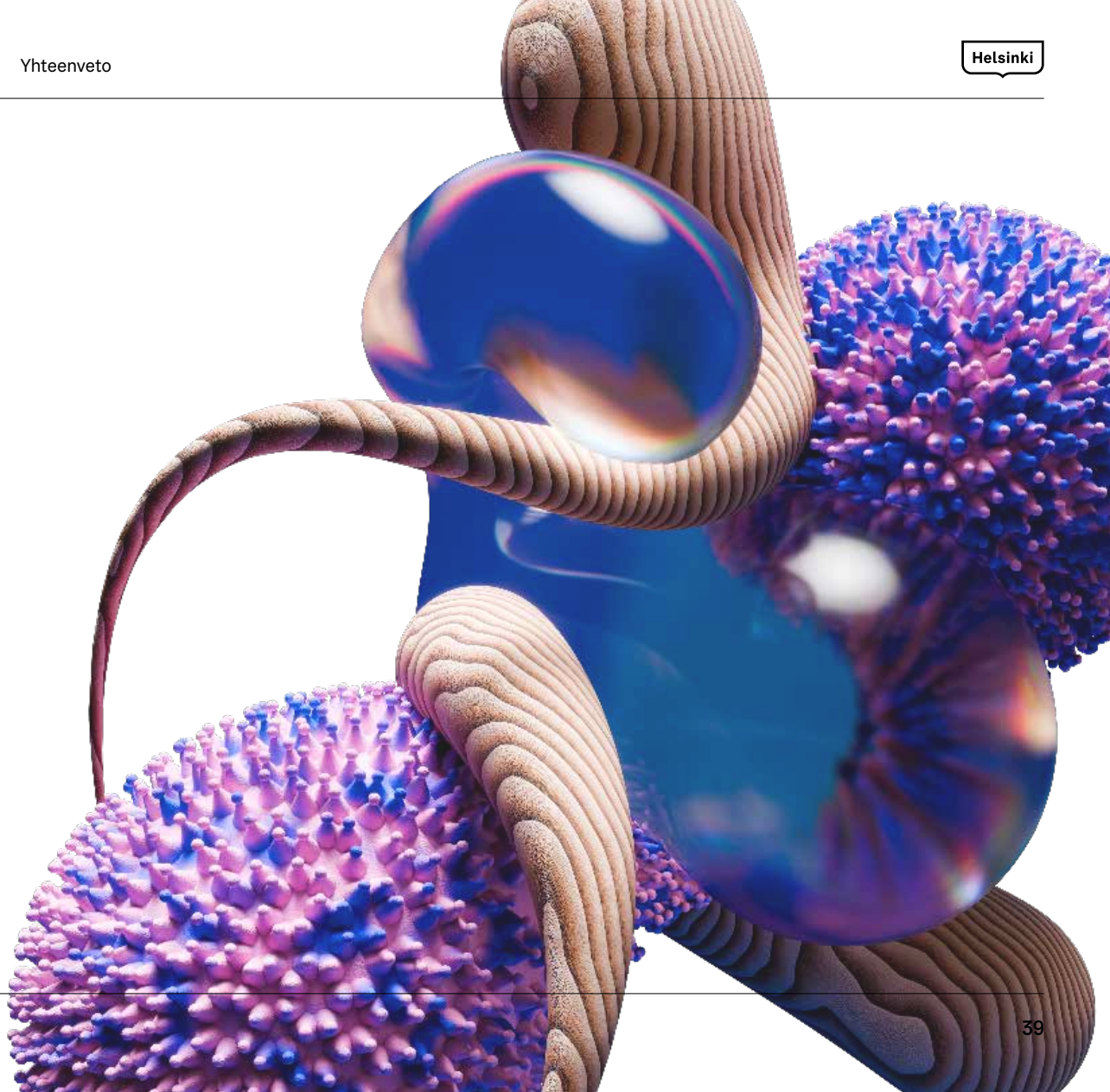
Art up on sittemmin jatkanut toimintaansa kulttuuri-alan yrityksiä tukevien hankkeiden toteuttajana ja sparrausten ja yritysvalmennusten organisoijana.

worldcitiescultureforum.com/city-project/art-up-incubator-to-creative-entrepreneurs/

www.art-up.nl/over-ons

02

Lähiöluovuus irti

Mikä ja miksi:

HELSINKI ON JO MUUTTUNUT MONIKESKUKSISEKSI:

Itä-Helsingin kaupunginosista moni on jo pienen tai keskikokoisen suomalaisen kaupungin kokoinen – esimerkkinä Vuosaari, jonka asukasluku on ylittänyt jo Rauman. Suurin osa helsinkiläisistä nuorista kasvaa kantakaupungin ulkopuolella. Yhdenvertaisuuden ja segregaaation kielteisten vaikutusten ehkäisemiseksi mahdollisuuksia on saatava sinne, missä tulevaisuuden kaupungin tekijät ovat.

Luovien alojen yrityshubi on tilaan sijoitettu keskus erilaisille luovien alojen yrittäjyyden muodoille. Kaupunki voi toimia hubien kätilönä tuoden yhteen erilaisia toimijoita teknologiasta tapahtumatuotantoon ja designista ruokaan – sekä kaupallisia toimijoita että sosiaalisia yrityksiä. Kaupunki voi mahdollistaa edullisia tiloja ja kutsua mukaan toimijoita, mutta varsinaisesti luovien alojen yrityshubien toiminta lähtee yhteisöistä itsestään. Näin hubit vahvistavat sekä sosiaalista että taloudellista kestävyyttä eri kaupunginosissa.

Helsingin lähiöistä löytyy jo lupaavia lähtöjä, esimerkiksi Kontulan ostarin kulttuuritapahtumat Kontula Electronicista spoken word -iltoihin, Puotinharjun Puhoksen monikulttuurinen yhteisö ja sen järjestämä Puhos Loves People -festivaali sekä Meri-Rastilassa sijaitseva pop-up-kulttuuritila Merirasti.²⁶

Toiminta hubeissa voi olla ajallisesti rajoitettua. Ympäri kaupunkia levittäytyvänä verkostona hubit tarjoavat yrityksille monia mahdollisuuksia: yhden sulkeutuminen ei välttämättä merkitse toiminnan loppua. Lisäksi hubien välillä tapahtuu tiedon ja kokemusten vaihtoa esimerkiksi säännöllisten kokoontumisten muodossa. Hubit voivat toimia myös yritysmentoroinnin alustoina. Suuryritykset voivat saada kaupungilta tukea harjoittelu- ja työkokeiluohjelmien järjestämistä varten, tai tehdä yhteistyötä esimerkiksi ammattikoulujen kanssa. Tässä kaupunki voi toimia yhteyksien rakentajana ja kokoonkutsujana.

Referenssit:

Kypseli Municipal Market, Ateena. Nova Iskra Incubator, Serbia. SKOLA6, Latvia. Blivande, Tukholma. The Trampery, Lontoo. Fabra, Barcelona. Tensta Konsthall, Tukholma. Arken Museum of Contemporary Art, Kööpenhamina. Kunstihoone Lasnamäe Paviljon, Tallinna.

Kaupungin rooli:

Kaupunki luo open call -periaatteella toimivan avoimen kutsun houkuttamaan ehdotuksia luovien hubien paikoiksi ja niiden koordinaattoreiksi tahtovia. Eri puolille kaupunkia sijoittuvat hubit ovat yhteisövetoisia, mutta toimintaa määrittelevät kaupungin antamat selkeät ja läpinäkyvät periaatteet, joiden turvin toiminta on lakien ja säädösten mukaista. Kaupungin roolina ei ole tarjota suoria yrityspalveluja, mutta varsinkin starttivaiheessa kaupunki antaa asiantuntijatukea esimerkiksi kiinteistönomistajien kanssa käytäviin neuvotteluihin. Kaupunki voi tukea avustuksin tilojen koordinaattoritahoa niissä tapauksissa, joissa koordinaattoritaho on voittoa tuottamaton yhdistys tai muu vastaava toimija. Kaupunki voi lisäksi ostaa hubien toimijoilta palveluja esimerkiksi kaupunginosissa tehtävien tapahtumien yhteydessä sekä viestiä aktiivisesti kaupungin kanavissa.

Muut toimijat/toimijuudet:

Koordinaattoritaho, joka vastaa konseptista ja paikan pyörittämisestä, mieluiten ulkoistettu toimija. Kiinteistönomistajat, paikalliset yritykset. Oppilaitokset kuten ammattikoulut.

Tavoiteltavat vaikutukset:

Yritystoiminnan lisääntyminen. Vertaisverkostojen rakentuminen. Paikallisuuden vahvistuminen eli placemaking. Työmahdollisuuksien lisääntyminen lähiöissä. Segregaation kielteisten ilmiöiden väheneminen.

Onnistumisen edellytykset:

Hubeiksi soveltuvat tilat. Konseptin skaalaaminen alusta asti eri puolille kaupunkia: mahdollisia paikkoja eri puolilla Itä-Helsinkiä, Arabianranta ja Staran varikko, Teurastamo–Suvilahti–Hanasaaren alue, Lapinlahti, Lauttasaaren teollisuusalue ja Malmin hangaari. Kohtuullinen vuokrataso. Yhteisölähtöisyys, ei ”ylhäältä alas” tehty. Viestintä ja markkinointi kriittisen massan tavoittamiseksi.

Mahdolliset mittarit:

Uusien yritysten määrä. Liikevaihtokehitys. Työllistyvyys. Työmahdollisuuksien lisääntyminen haastavassa asemassa oleville kaupunkilaisille. Alueiden koettu arvo.

KANSAINVÄLINEN BENCHMARK

Broedplaats-malli, Amsterdam

BROEDPLAATS TARKOITTA hollanniksi hautomoa. Broedplaats-malli on Alankomaissa eri kaupungeissa toiminnassa oleva tyhjen tilojen käyttöönotto-malli. Tarpeettomiksi jääneet teollisuuskiinteistöt, koulut tai toimistot mahdollistetaan kulttuuriorgani-saatioille ja taiteilijoille, luovan alan yrityksille ja kansalaisyhteiskunnan toimijoille selkeällä ja taloudelli-seen toimeliaisuuteen kannustavalla mallilla. Tilojen käyttö on etupäässä väliaikaista.

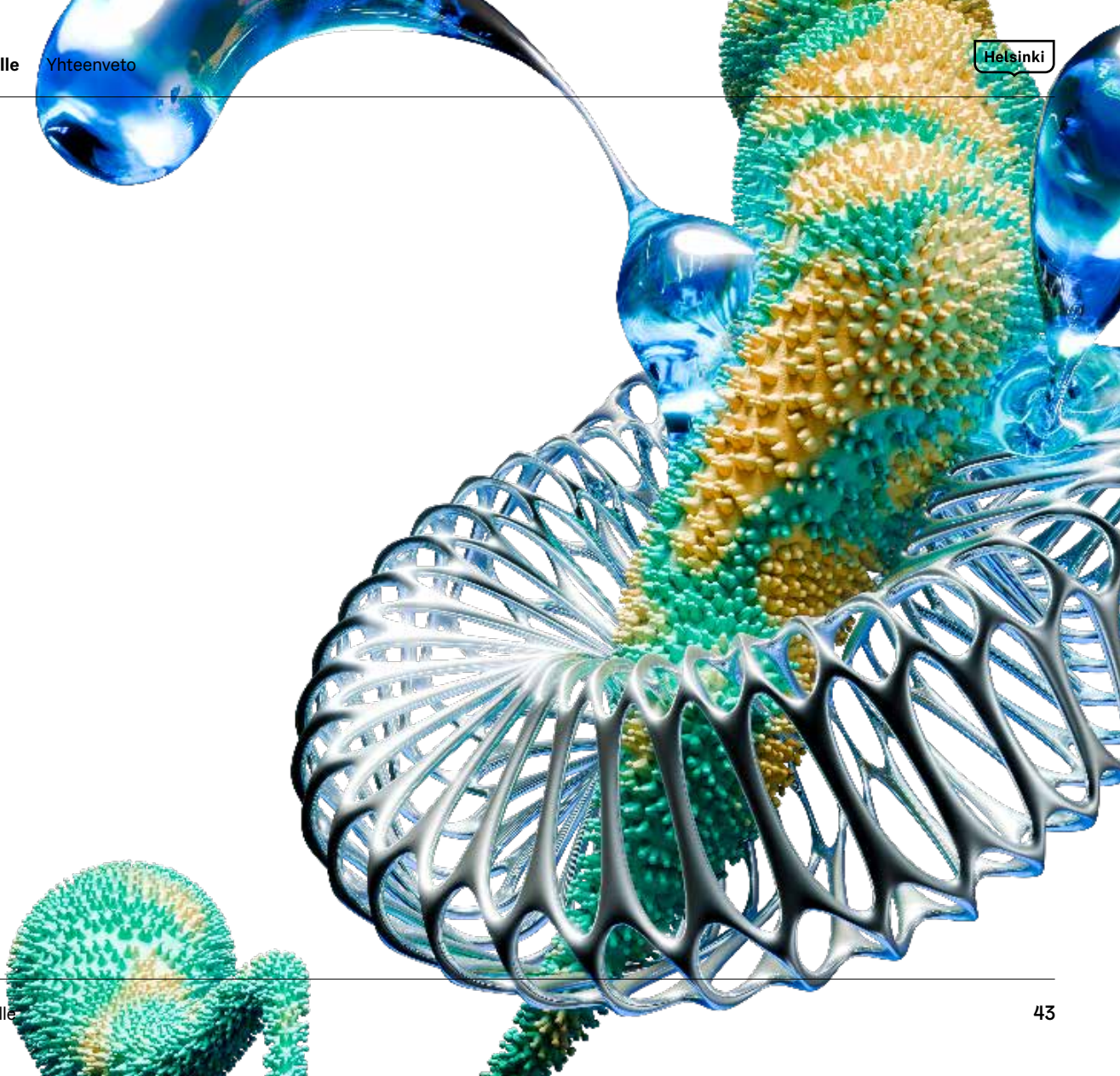
Esimerkiksi Amsterdamissa broedplaats-mallille on omistettu oma yksikkönsä kaupungin sisälle, joka tunnistaa potentiaalisia tiloja ja tarjoaa erilaisia rahoituksellisia ratkaisuja, kuten lainantakauksia, siemen- ja osarahoituksia.

Suorien avustusten sijaan kaupunki voi esimerkiksi taata lainoja. Broedplaats-malli on mahdollista-nut kaupunkiin aktiivisen välittäjäportaan synnyn. Erilaiset yhdistykset ja yritykset ovat ryhtyneet koordinoimaan tilojen toimintaa ja synnyttäneet uutta arvoa eri kaupunginosille. Esimerkiksi LOLA-niminen yhdistys herätti kansainvälistä mediahuo-miota tuomalla pakolaiskriisin keskellä kaupun-kiin tulleet turvapaikanhakijat suoraan kontaktiin Amsterdamin vireän luovan yrityskentän kanssa. Vanhaan vankilaan avatun vastaanottokeskuksen viereen perustetusta, visuaalisesti huomiotahe-rättävästä ja toiminnoiltaan monipuolisesta Lola Likistä tuli suosittu kulttuuridestinaatio.²⁷

www.amsterdam.nl/kunst-cultuur/ate-liers-broedplaatsen/over-broedplaatsen/broedplaatsenoverzicht/

03

Läpimurto eli pitkän pelin logiikka

Mikä ja miksi:

EROTTUMINEN VAATII ROHKEUTTA VALITA.

Kaupungit, jotka tunnetaan luovuudestaan, ovat kyenneet profiloimaan itseään erityisesti jonkin kulttuuri- ja luovan alan ilmiön kautta. Ilmaherruus jostakin toimialasta edellyttää tuntuja panostuksia – näkyvyyttä ja äänekkyyttä – sillä kilpailu huomios- ta on kansainvälistä ja kenttä on kaikilla luovuuden osa-alueilla jo saturoitunut.

Helsinki on viimeisten vuosikymmenten aikana uudistanut kaupunkikuvaansa kulttuurirakennuksilla ja -toiminnoilla. Lisäksi sillä on kansainvälisen merkittävyyden saavuttaneita tapahtumia ja festivaaleja. Mitkä ovat Helsingin seuraavat, sitä seuraaville vuosikymmenille profiloivat teot? Mihin voidaan sitoutua riittävän pitkäksi aikaa, riittävän suurilla panostuksilla? Läpimurrossa kyse on ensi sijassa strategiasta, joka sisältää lukuisia toimenpiteitä ohjelmakokonaisuuksista markkinointiin ja viestintään – sitoutumisesta pitkään peliin.

Kärkiä ei voi olla monia, siksi valinnan tekemisessä tarvitaan analyttisyyttä ja uteliaisuutta: on tarkasteltava mitä kaupungista jo löytyy, missä on yritysten ja toimijoiden itse synnyttämää infrastruktuuria, mikä herättää kansainvälistä kiinnostusta, ja mihin pääomia on kohdistunut tai kohdistumassa. Valinnan ei kuitenkaan tarvitse tarkoittaa nollasummapeliä. Lukuisat kansainväliset esimerkit osoittavat, että kulttuuri- ja luovien alojen vahvat brändit kykenevät heijastamaan myönteisiä vaikutuksia laajalle, luovien alojen lisäksi myös muille toimialoille.

Yksi mahdollinen kärki on suunnitteilla oleva arkkitehtuuri- ja designmuseo, joka tarjoaa kaupungille mahdollisuuden nostaa paitsi Helsinkiä matkailukohteena myös koko toimialan näkyvyyttä. Jo ennen uuden rakennuksen avautumista kaupunki voi tukea arkkitehtuuriin, designiin ja muotiin liittyviä tapahtumia, festivaaleja ja viestintäkampanjoita

sekä fasilitoida innovaatiotoimintaa vuosina 2009–12 toimineen Helsinki Design Labin tapaan, joka saavutti alan kansainvälisissä asiantuntijapiireissä arvostusta strategisen muotoilun pioneerinä.

Referenssit:

Chart Art Fair, Kööpenhamina. Venice Biennale (Art, Architecture, Cinema, Dance), Venetsia. Bolzano Danza, Bolzano. Angoulême International Comics Festival, Angoulême. Documenta, Kassel. Festival d’Aix-en-Provence, Aix-en-Provence. Les Rencontres de la Photographie, Arles. Fêtes des Lumières, Lyon. Guggenheim. Bilbao. Oslo Opera House, Oslo. Tallinn Music Week, Tallinna.

Kaupungin rooli:

Kaupunki ottaa aktiivisen roolin. Yhdessä kentän kanssa se identifioi potentiaalisimman teeman ja/ tai kohteen, ja sitoutuu taloudellisilla panostuksilla ja organisatorisilla resursseilla edesauttamaan kansainvälistä läpimurtoa.

Muut toimijat/toimijuudet:

Luovien alojen yritykset ja keskeiset toimijat. Säätiöt ja muut yksityiset rahoittajat. Tuottajaorganisaatiot. Kansainväliset verkostot. Media.

Tavoiteltavat vaikutukset:

Helsinki saavuttaa kansainvälisen top-of-mind -statuksen valitsemallaan kärjellä. Strategisella panostuksella kaupunki voi menestyä myös kaupunkien välisissä vertailuissa ja haastetyyppisissä kisoissa, kuten EU:n iCapital ja Bloomberg Philanthropies' Global Mayors' Challenge. Kaupunkiin suuntautuvan matkailun lisääntyminen ja sen taloudelliset heijastusvaikutukset koko kaupunkiin. Työmahdollisuuksien lisääntyminen luovilla aloilla. Myönteinen julkisuus.

Onnistumisen edellytykset:

Rohkea panostaminen. Sitoutuminen teon toistamiseen ja jatkuvaan nousujohteiseen kehittämiseen. Top-downin ja bottom-upin eli kaupungin ohjauksen ja kentän yhteispeli. Viestinnän ja markkinoinnin strategisuus ja pitkäjänteisyys. Tarinan uskottavuus – jotain mitä Helsinki voi edustaa. Hyvin rakennetut kumppanuudet. Kansainväliset sanansaattajat.

Mahdolliset mittarit:

Helsingin sijoituksen nousu keskeisissä kaupunki-vertailuissa. Investointihalukkuuden lisääntyminen – sekä kotimaisten että kansainvälisten yritysten ja pääomasijoittajien – Helsinkiin ja sen luoviin aloihin. Luovien alojen yritysten ja muiden toimijoiden parantuneet toimintaedellytykset. Työpaikkojen lisääntyminen. Kaupungissa toimivien palvelualan yritysten (hotellit, ravintolat) liikevaihdon kehitys. Mediahuomio.

KANSAINVÄLINEN BENCHMARK

Edinburgh Festival Fringe

EDINBURGH FESTIVAL FRINGE on maailman suurin esittävien taiteiden festivaali kymmenillä tuhansilla esityksillään. Vuonna 2024 se kesti 25 päivää, ja levittäytyi yli 260 eri lokaatioon. Fringe on kaupunkinsa kansainvälinen käyntikortti. Viime festivaalilla oli esityksiä yli 60 maasta, ja lippuja myytiin peräti 2,6 miljoonaa.

Kiinnostavaksi Fringen tekee sen orgaaninen organisointimalli. Se syntyi vuonna 1947 virallisen Edinburgh International Festivalin sivupoluksi – tapahtumaksi jota ei kuratoida ja joka voi levittäytyä minne tahansa. Pitkäikäisyys on vahva todiste ruohonjuuritason sitkeydestä: joka vuosi festivaalille tulee koomikoita, näyttelijöitä, uusia musikaaleja, spoken word-taiteilijoita ja lastenteattereita näyttämään taitojaan.

Festivaalilta ponnistetaan myös maailmanmaineeseen: esimerkiksi näyttelijä Phoebe Waller-Bridgen *Fleabag* sai ensiesityksensä Fringessä ennen kuin siitä tuli maailmanlaajuinen televisiosarjailmiö.

Fringe on yhdessä ”emonsa” Edinburgh International Festivalin kanssa merkittävä taloudellinen dynamo kaupungilleen. Sen tuotto on 33-kertainen jokaista kaupungin myöntämää puntaa kohden.²⁸

www.edfringe.com

KANSAINVÄLINEN BENCHMARK

Nantes ja Kööpenhamina

Nantes julkisen taiteen ja keskustelun keskuksena

NANTESIN KAUPUNKIA MARKKINOIDAAN nykyisin La Ville Bizarrena – outona kaupunkina. Muiden ranskalaisten kaupunkien varjossa pitkään värjötellyt Nantes on uudistanut kaupunkikuvaansa hätkähdyttävällä julkisella taiteella, josta on tullut kaupungin tärkeimpiä matkailuvaltteja. Keskustelun herättämisestä on tullut Nantesin tunnus. Kaupunki on kunnostautunut myös julkisen debatin areenalla: sen yli 50 000 kaupunkilaista osallistanut ‘Grand Debats’ -ohjelma johti 33 konkreettiseen sitoumukseseen ja toimenpiteeseen, ja toi kaupungille vuonna 2019 EU:n iCapital- eli innovaatiopääkaupunkitittelin.

Kööpenhaminan ruokakulttuuri-ilmio

KÖÖPENHAMINA OLI VIELÄ 1990-luvun alkupuolella konkurssin partaalla horjuva kaupunki. Tänäpäin kaupunki on taloudellisesti vireä ja toistuvasti kärkisijoilla kun valitaan maailman parhaita kaupunkeja.

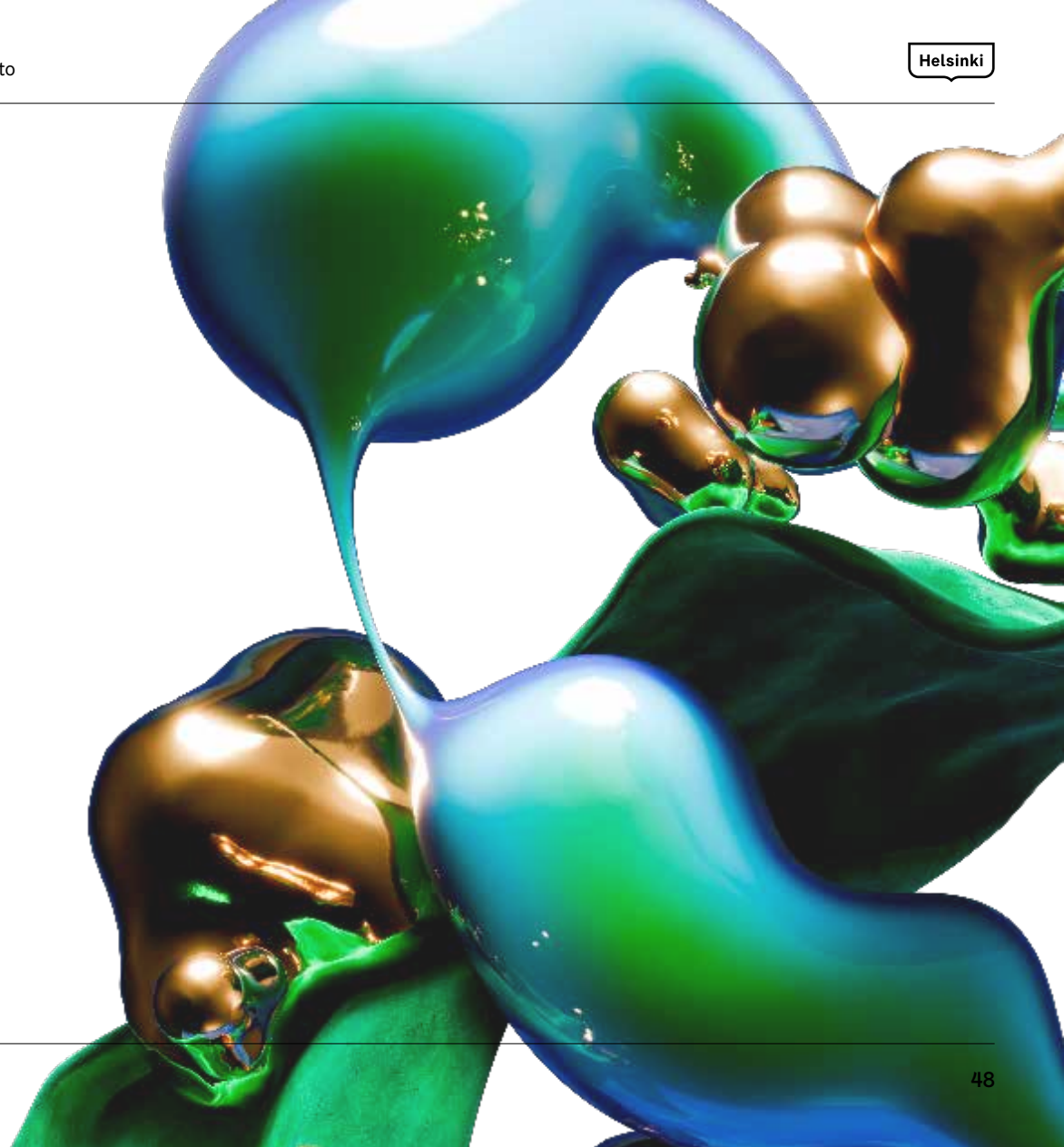
Yksi valteista on ravintolatarjonta, jonka toimintaedellytyksiin ja näkyvyyteen kaupunki satsaa miljoonia vuosittain. Pelkät taloudelliset satsaukset eivät ole ilmiötä luoneet, vaan nosteen takana ovat huippuravintoloiden kuten Noman ja Geraniumin kokit ja omistajat. Kaupunki on osannut aistia uuden keittiön pioneerien kunnianhimon, lähtenyt vahvistamaan sitä oikea-aikaisesti ja yltänyt yhdeksi ruokamatkailijoiden kestopuosikiksi. Ruoka eittämättä pysyy jatkossakin korkealla sijalla: lähes puolet milleniaaleista suunnittelee ulkomaan matkansa tiettyjen ravintolakohteiden mukaan.²⁹

www.mysmartlife.eu/fileadmin/user_upload/ICapital_Awards_2019_-_synthesis_Nantes__application.pdf

www.wonderfulcopenhagen.com/wonderful-copenhagen/international-press/international-press/copenhagen-celebrates-20-years-new-nordic-food-revolution

04

Kohdennetut arkkitehtuurin pienhankinnat

Mikä ja miksi:

KAUPUNGIN HANKINTAMENETTELYJEN suuntaamisella voi olla ratkaiseva merkitys pienten yritysten kasvulle. Erityisesti arkkitehtuurin ja kaupunkisuunnittelun alalla kaupunki voi vaikuttaa hankinnoillaan merkittävästi pienten yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen.

Helsinki on kaupunkimuotoilun edelläkävijöitä ja tunnettu arkkitehtuuristaan. Kaupungissa toimii valtaosa Suomen arkkitehtuuri- ja muotoilutoimistoista kuten muistakin luovien alojen tekijöistä. Dynaaminen ja kansainvälisesti näkyvä arkkitehtuuri- ja designala tuo työpaikkoja, houkuttelee rakentamiseen investointeja ja tarjoaa kaupungille kasvun mahdollisuuksia. Kiinnostavalla arkkitehtuurilla ja kaupunkimuotoilulla on myönteinen vaikutus paitsi kaupungin ilmeeseen myös maineeseen.³⁰

Kaupunkisuunnitteluprosessit ovat yleensä pitkiä ja hankinnat edellyttävät vakuuttavia referenssejä, mikä muodostuvat pullonkaulaksi varsinkin alkutaipaleella oleville toimistoille.

Sekä maailmalta että Helsingistä saatujen kokemusten perusteella kevyemminkin lähestymistavoilla voidaan kuitenkin saada aikaan pysyviä myönteisiä vaikutuksia kaupunkitilaan, ja samalla tekijöille kertyy arvokkaita referenssejä. Uudistamalla hankintamennettelyjä edes rajoitetusti kokeilevampaan ja kevyempään suuntaan, kaupunki voi tarjota erityisesti uusille toimijoille ponnahduslaudan. Pienhankinnoilla stimuloidaan luovien palvelujen tuottajien yrityskenttää, ja kaupunkiin syntyy moninaisempaa suunniteluosaamista. Pienhankintojen avulla kaupunki voi mahdollistaa myös uudenlaisia kumppanuuksia yksityisen sektorin ja paikallisten toimijoiden välillä: pienhankinta voi toimia siemenrahana, joka helpottaa esimerkiksi yritys yhteistyösopimusten toteutumista. Samalla julkinen tila saa uutta elävyyttä. Kadut, aukiot, torit, ranta-alueet ja joutomaat kohentuvat kekseliäillä ratkaisuilla lisäten kaupungin houkuttelevuutta kaupunkilaisten ja matkailijoiden silmissä.

Pienhankintoja voi soveltaa arkkitehtuurin ja kaupunkimuotoilun lisäksi muihinkin aloihin.

Referenssit:

Peckham, Brixton, Hackney Wick etc., Lontoo. Reinventer Paris, Pariisi. Creative Spaces Program, Melbourne. Marvila & Beato, Lissabon. The Barras Market, Glasgow.

Kaupungin rooli:

Pienhankintojen tilaaja. Uusien ja vakiintuneiden toimijoiden välisten verkostojen fasilitaattori. Hallinnollisesti kyse on lähtökohtaisesti erillisistä kevythankinnoista eikä puitesopimuksista. Puitesopimusten uudistamista hankintalain mahdollistamien rajojen sisällä voidaan selvittää tulevaisuudessa.

Muut toimijat/toimijuudet:

Suunnittelualojen yritykset. Sisällöntuottajat, taapahtuma-alan yritykset, taide- ja kulttuuritoimijat. Tulevaisuudessa mahdollisesti myös muut paikalliset toimijat kuten kaupan- ja ravintola-alan yritykset

Tavoiteltavat vaikutukset:

Luovien palvelujen yritysten vahvistuminen ja moninaistuminen. Kaupunkitilan parannus kevyemmin ja nopeammin. Paikallisylpeyden vahvistuminen. Destinaatioiden syntyminen ympäri kaupunkia. Paikallisten palvelujen saama hyöty kohentuneesta ympäristöstä.

Onnistumisen edellytykset:

Hankintamenettelyn ennakoitavuus ja toteutettavuus. Kilpailuttamiskriteerien uudistaminen keveämpään suuntaan pienhankinnoissa. Paikallisten toimijoiden aktiivinen mukanaolo eli co-designin periaatteiden toteutuminen.

Mahdolliset mittarit:

Uusien suunnittelutoimistojen määrä ja liikevaihdon kehitys referenssien myötä. Kaupunkitilan koettu laatu. Segregaation kielteisen vaikutusten vähentyminen. Mediahuomio.

KANSAINVÄLINEN BENCHMARK

Reinventer Paris

PARIISIN ENTISEN APULAISPORMESTARI Jean-Louis Missikan vuonna 2014 käynnistämä Reinventer Paris -ohjelma on tähdännyt kaupungin julkisen tilan parantamiseen oivaltavan arkkitehtuurin ja kaupunkimuotoilun keinoin. Open call -mallilla on haettu ideoita 23 eri lokaatioon julkisista tiloista rakennuksiin.

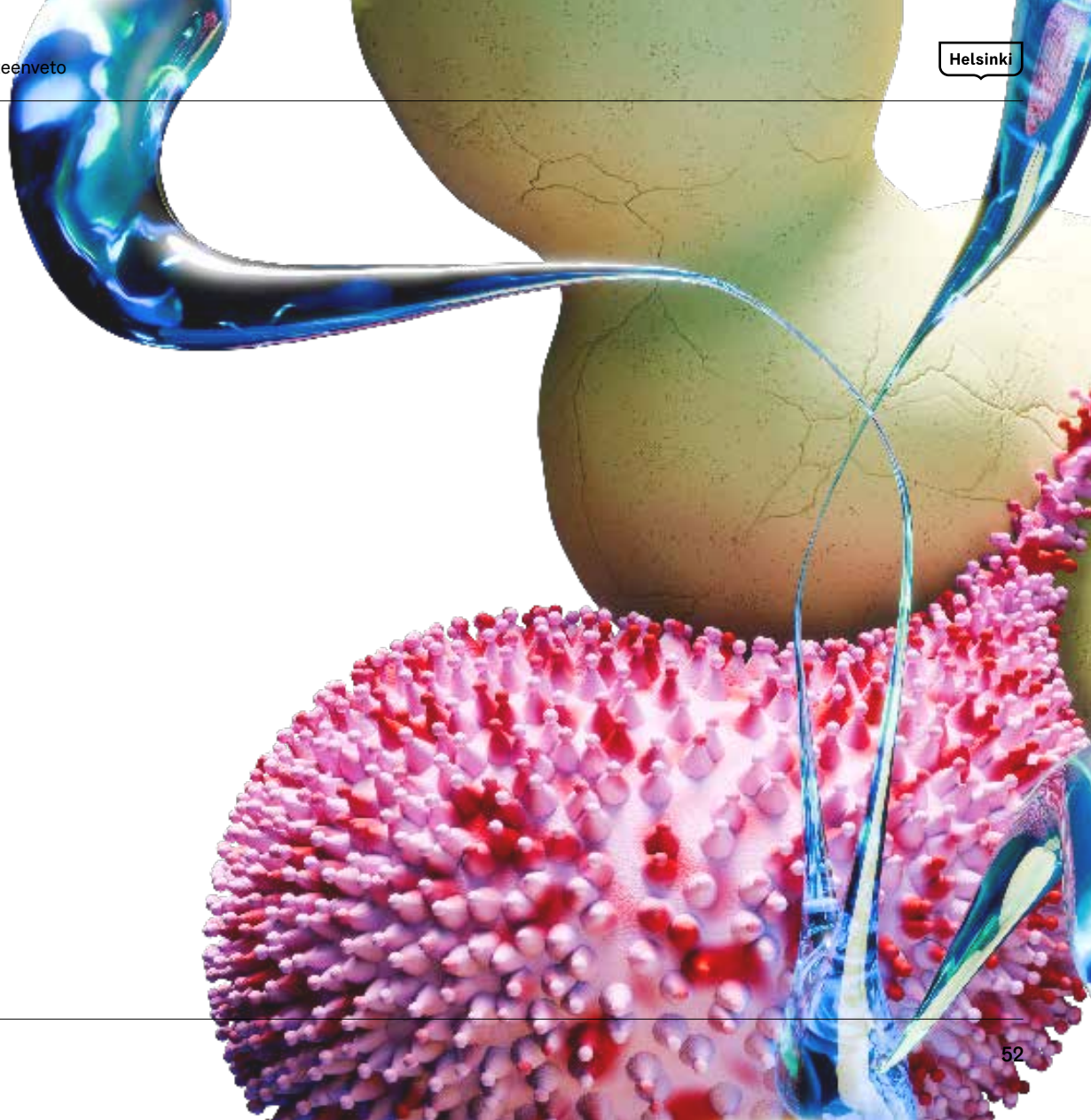
Ohjelma on tarjonnut uusille osajille mahdollisuuksia saada näkyvyyttä tunnustettujen nimien kuten hollantilaisen OMA-toimiston ja japanilaisen Shigeru Banin rinnalla – ja samalla arvokkaita referenssejä. Ehdotuksia on toteutettu kokeilukulttuurin hengessä.

Reinventer Paris -ohjelmalla pyrittiin löytämään ratkaisuja erityisesti ilmastonmuutoksen lieveilmiöihin kaupungissa, mutta se on onnistunut myös nostamaan kaupungin profilia innovaatioiden paikkana. Ennen ohjelmaa Pariisilla oli vaikea pysyä Lontoon ja muiden suurkaupunkien vauhdissa innovatiivisten kaupunkiratkaisujen kisassa. Nyt Pariisi on yksi eniten seuratuista kaupungeista mitä tulee edelläkävijyyteen kaupunkitilan uudistamisessa.

www.paris.fr/pages/reinventer-paris-4632

05

Helsinki Biannual City Design Challenge -kisa

Mikä ja miksi:

HAASTEKISAT ELI CHALLENGET ovat oivallinen tapa synnyttää sekä innovaatioita, ratkaisuja että yritystoimintaa, ja sitä kautta kasvattaa myös työllisyyttä. Kaupungit suosivat haastekisoja, sillä ne tuovat kaupungille huomiota ja synnyttävät kiinnostavuutta ja vetovoimaa. Niiden avulla mahdollistetaan eri alojen ammatillinen yhteistyö tavalla, jota ei normaalisti synny. Challenge-kisoja käyttämällä Helsinki voi valjastaa hyötykäyttöön paljon osaamista. Verrattuna esimerkiksi Helsingin yliopiston takavuosien haastekisaan, Helsinki Biannual City Design Challenge hakee kaupunkitilassa koettavia ratkaisuja, jotka toimivat myös näyttävänä profiilitekoina.

Helsingin kaupungin julistama luoville aloille suunnattu haastekisa saisi takuuvarmasti paljon huomiota sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Kisan teema voi olla kaupungin kannalta ajankohtainen

tai strategian kannalta tärkeä, kuten ”*mikä olisi Helsingin malli edistää ruokakulttuuria.*” Tai: ”*miten elävöittää keskustaa Kaisaniemen ja Rautatien alueilla*”, kunhan pidetään huolta siitä, että kisaissa hyödynnetään laajasti luovien alojen osaamista, ei yksin arkkitehtuuria. Haastekisalla voi ratkaista myös esimerkiksi asumisen tai vihreään siirtymään liittyviä kokonaisuuksia.

Haastekisat ovat hedelmällinen tapa kehittää laajoja ja monimutkaisia kiinteistöhankeita, joissa käyttötarkoituksia ja toimijuuksia tarvitaan monia. Haastekisassa viestintä ja konseptointi ovat keskeisiä, ja kyllin iso palkinto houkuttelee osallistujia laajasti. Kilpailun kesto voisi olla noin 4–8 kuukautta, ja osallistujilta edellytettäisiin esim. tiettyjen alojen yhteistyötä, mikä on omiaan synnyttämään uutta yritteliäisyyttä ja verkostoja.

Kaupungin rooli:

Kaupunki kutsuu mukaan challengen suunnitteluun ja tuomarointiin halutut yhteistyökumppanit. Kaupungin tulee sitoutua voittajan toteutukseen taloudellisesti ja rakenteellisesti, jotta kisa on uskottava ja synnyttää pitkäaikaista taloudellista toimeliaisuutta. Tämä edellyttää kaupungilta myös rohkeutta, riskinottoa ja sitoutumista.

Muut toimijat/toimijuudet:

Haastekisan yhteistyökumppaneita voivat olla aiheesta riippuen korkeakoulut, yritykset ja kenties muut julkiset tahot.

Tavoiteltavat vaikutukset:

Ratkaisee näkyvän ja tärkeän ongelman. Lisää kaupungin vetovoimaa kansainvälisesti. Voittajalta täytyy edellyttää ratkaisuja, jotka skaalautuvat eli jotka vaikuttavat laajasti, ja jotka toteutetaan Helsingissä. Tuo yhteen luovien alojen tekijöitä. Synnyttää pysyvää yritteliäisyyttä ja työllisyyttä.

Onnistumisen edellytykset:

Huolellisesti valmisteltu kilpailuilmoitus, laaja ja näkyvä viestintä sekä yleisesti että kohderyhmittäin ja kansainvälisesti. Onnistumisen edellytys on myös, että kaupunki on valmis ottamaan taloudellista riskiä ja sitoutuu voittavan hankkeen toteutukseen. Viimeksi mainittu edellyttää että haastekisan tuomaristossa ovat mukana ne kaupunkiorganisaation osat, joita toteutus koskee.

Mahdolliset mittarit:

Haasteelle tulee asettaa selkeät mittarit, jotka liittyvät haasteen toteutuksen budjettiin, toteuttamisen reunaehtoihin, huomioitaviin yhteistyötahoihin, suunnitelman toteutettavuuteen ja ehdotuksen esitystapaan. Haastekisassa voi myös edellyttää tiettyjen luovien alojen yhteistyötä.

KANSAINVÄLINEN BENCHMARK

Creatives Cities Challenge ja De Ceuvel

Creative Cities Challenge

LONTOO, BERLIINI, PARIISI JA NEW YORK järjestivät kukin kaupungeissaan pandemian jälkeen haastekilpailut, joissa haettiin laajalla skaalalla piristysruisketta luoville aloille.

Haastekisassa haettiin dataan ja teknologiaan perustuvia digitaalisia ratkaisuja luovien alojen kasvun tukemiseksi. Lontoossa kisan voittivat AR-alusta taiteilijoille ja kulttuuri-instituutioille, tapahtuma- ja klubijärjestäjien neuvontapalvelut ja interaktiivinen AR-alusta taiteilijoiden ja pienten kulttuurialan yritysten teosten esittelyyn.

Lontoon haastekilpailulla oli yhteistyökumppaneina brittiläisiä yliopistoja, kaupunkikehitykseen keskittynyt epäkaupallinen Bloomberg Associates -konsulttiyritys sekä Microsoft.

De Ceuvel

POHJOIS-AMSTERDAMISSA SIJAITSEVALLA telakka-alueella on pitkä historia, joka katkesi vuonna 2000, kun telakkatoiminta loppui. Pari vuotta myöhemmin alueen rakennukset hävitettiin. Alueesta järjestettiin suunnittelukilpailu, joka ratkesi vuonna 2012. Voittajaratkaisu perustui saastuneen alueen puhdistamiseen ja kestävään uudelleenkäyttöön kiertotalouden ratkaisuja hyödyntäen. Tila vuokrattiin kymmeneksi vuodeksi kilpailun voittaneille kestävä kehityksen asiantuntijayrityksille ja arkkitehtitoimistoille. De Ceuvelissä sijaitsee nyt luovien alojen toimistoja ja kahviloita, joista monet on perustettu remontoituihin asuntoveneisiin. Asuntoveneet myytiin eurolla halukkaille yrittäjille näiden uudelleenkäytön idean perusteella.

www.london.gov.uk/programmes-strategies/arts-and-culture/creative-cities-challenge-winners-announced

deceuvel.nl/en/about/general-information/

Tässä ja nyt

06 Kaupunkifasilitaattori yhdistäjänä

07 Tuottajaverkoston muutosvoima

08 Av-alan tuotantokannustin

09 Kasvun malli esittäville taiteille

Tässä ja nyt

Miten teot tässä kategoriassa ovat valikoituneet?

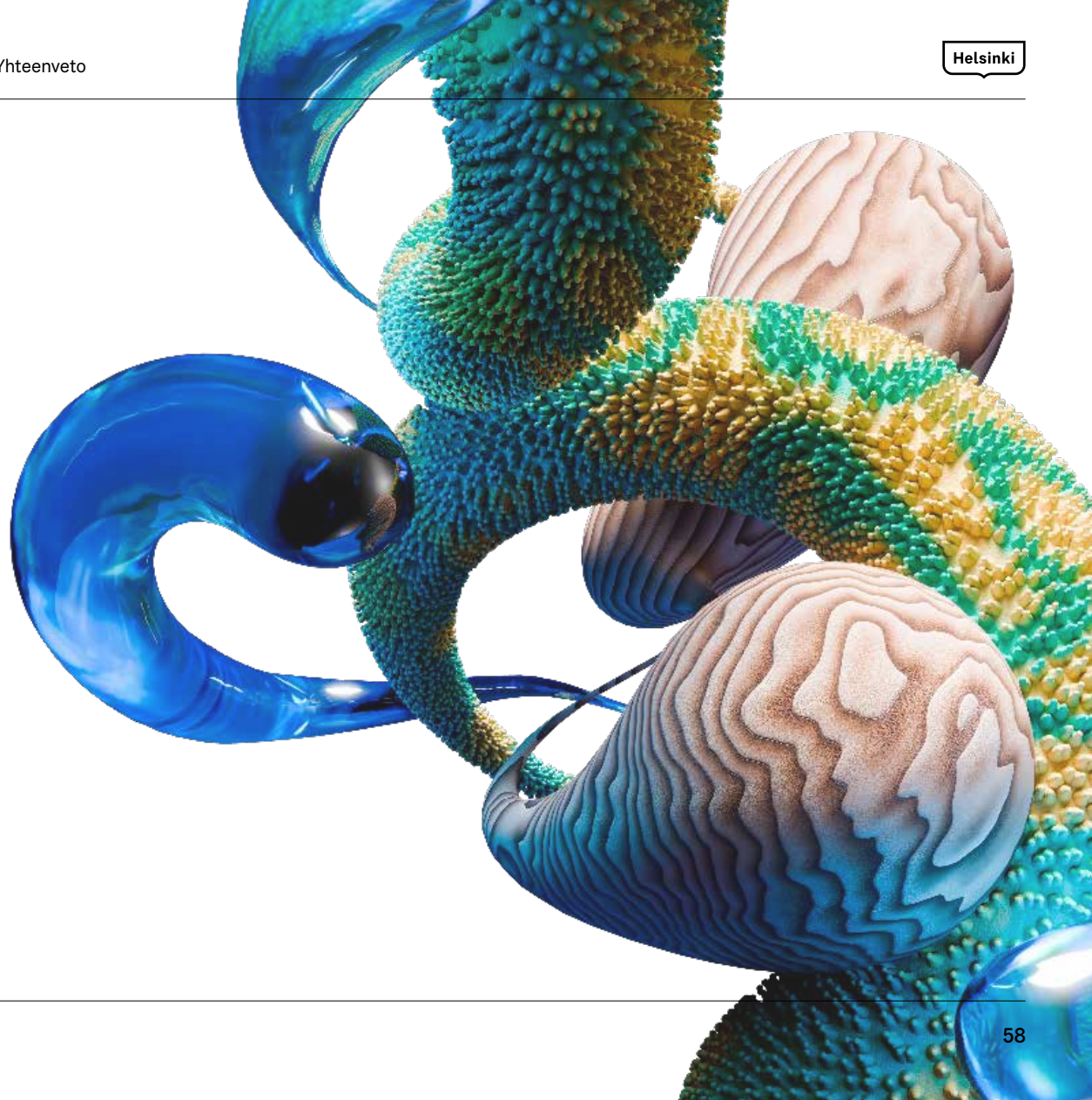
TÄSSÄ JA NYT -KATEGORIAN teot Helsingille ovat nk. matalalla roikkuvia hedelmiä. Tämä ei tarkoita, että teot olisivat välttämättä kovin helppoja toteuttaa, eivätkä ne ole myöskään aivan ilmaisia. Nämä teot eivät ole kooltaan tai vaikuttavuudeltaan pieniä. Samalla tavalla kuin Tulevaisuuden rakentaminen -kategorian teot, nämäkin edellyttävät kaupungilta sitoutumista ja huolellista konseptointia.

Sen sijaan Tässä ja nyt -teot eivät vaadi yhtä merkittäviä investointeja kuin Tulevaisuuden rakentaminen -kategorian aloitteet, eivätkä nähdäksemme myöskään kaupunkiorganisaation laajaa sisäistä konsensusta tai olemassa olevien rakenteiden uudistamista.

Niihin voi ryhtyä nopeallakin aikataululla. Ne voidaan toteuttaa tässä ja nyt. Näillä teoilla rakennetaan polkuja haastavampiin uudistuksiin sekä rakennetaan niiden tarvitsemia kyvykkyyksiä ja verkostoja. Näin Tässä ja nyt -teot nivoutuvat pitkän tähtäimen tavoitteisiin. Esimerkiksi voimautunut tuottajaverkosto toimii dynamona kansainvälisiin läpimurtotekoihin tai haastekisojen organisoimisessa. Kyse ei ole irrallisista hankkeista, vaan toisiaan tukevista, moninaisia mahdollisuuksia avaavista tulevaisuusteoista.

06

Kaupunki- fasilitaattori yhdistäjänä

Mikä ja miksi:

HELSINGIN KAUPUNGIN RAKENNE on ulkopuoliselle monimutkainen, ja on hankala saada selville, millaisia palveluita tai yhteistyömuotoja Helsinki voisi tarjota luovien alojen edustajille. Kaupunkiorganisaatio saattaa näyttää jopa viidakolta. Apua voi olla vaikea saada edes siihen, miten luovat alat voisivat hyödyntää kaupungin palveluja. Kun mielessä on isomman tai pienemmän liiketoimintaa sisältävän projektin aloittaminen tai jopa monivuotinen ja monialainen työllistävä hanke, on vaikea saada selville, mitä lupia tarvitaan, miltä taholta yhteistyötä tai esimerkiksi tiloja voisi tiedustella – tai kuka ylipäättään voisi auttaa ”oikealle luukulle”.

Kentältä kuultu kokemus myös on, että palveluasenne on sattumanvaraista: joku vastaa kyllä, toinen taas ei. Kaupungin työntekijöillä itsellään on puolestaan kokemus rajatusta toimivallasta ja toimintavallasta / -kentästä.

Kaupunki voisi tilata alin Hankintana ulkopuoliselta toimijalta määräaikaisen työn, roolin, jossa kokeiltaisii, voisiko luovien alojen tekijöitä ja kaupunkiorganisaatiota saattaa yhteen konkreettisesti. Määräaikaiselle kokeilulle asetettaisiin tavoitteet, joihin liitettäisiin tavoitteita myös fasilitaattorin aktiivisuudelle ja palveluhalukkuudelle. Tarkoitus ei ole luoda ”puhelinpalvelua” vaan toimija, joka näkyy ja kuuluu luoville aloille päin.

Fasilitaattori voi toimia myös kaupunkiin päin viestinviejänä, ja pitää kaupungin tietoisena siitä, mitä alalla tapahtuu. Ei ole kuitenkaan suositeltavaa, että henkilö/taho palkkattaisiin määräaikaiseksi kaupungin palkkalistoille. Tietynlainen ulkopuolisuus voi tuoda kykyä tarkastella palveluita ja tarpeita tuoreesti.

Kaupungin rooli:

Löytää sopiva ulkopuolinen henkilö kokeiluun, ymmärtää fasilitaattorikokeilun tavoitteet sisäisesti ja sitoutua sen onnistumiseen.

Tavoiteltavat vaikutukset:

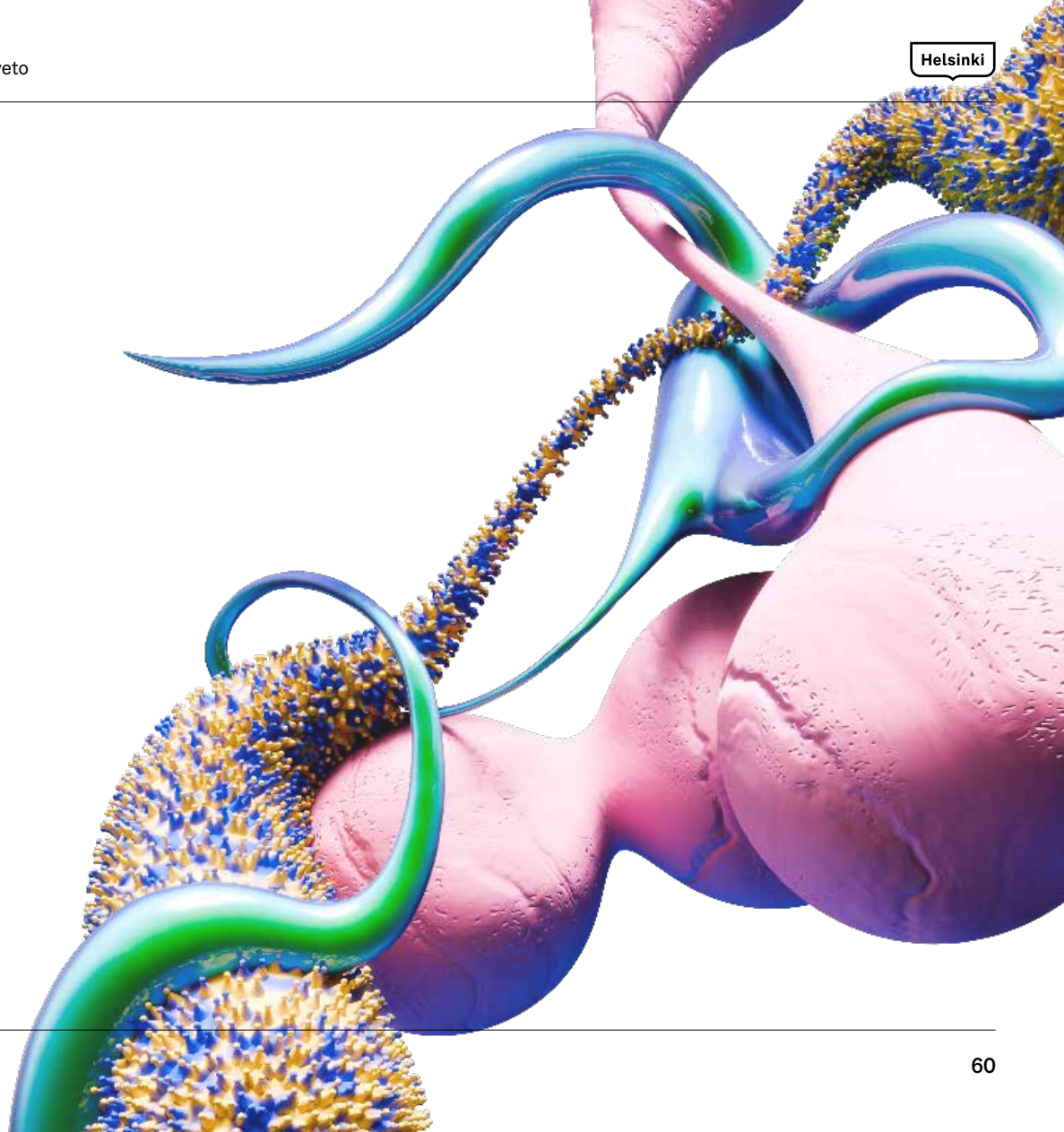
Liiketoiminnan ja työllisyyden kasvu Helsingin alueella.

Onnistumisen edellytykset:

Sopivan henkilön löytyminen pilottiin. Kaupungin sisäinen viestintä ja sitouttaminen hankkeeseen ennalta.

07

Tuottaja- verkoston muutosvoima

Mikä ja miksi:

TUOTTAJUUS ON LUOVIA ALOJEN ammattimaistumisen ja kehittymisen kannalta keskeinen funktio. Kaupunki voisi kilpailuttaa luovien alojen ja kulttuurin tuottajia esimerkiksi puitesopimuksen kaltaisessa menettelyssä tai erillishankinnoin, ja hyödyntää verkostoa kasvun kiihdyttämiseen tähtäävissä projekteissa.

Tällaisen verkoston merkitys kertautuu sen vaikutuksissa, sillä kukoistava luovien alojen ekosysteemi tarvitsee tuottajia rakentamaan yhteistyöverkostoja ja yleisö- ja asiakassuhdetta sekä etsimään uusia rahoitusmahdollisuuksia ja kehittämään ansaintamalleja. Tuottajien toimintamahdollisuuksia edistämällä kulttuuri- ja luoville aloille voidaan löytää myös kaupallisesti kehityskelpoisia konsepteja ja lisätä alan kiinnostavuutta muiden toimialojen parissa. Tuottajuuden keskeinen ominaisuus on kyky ”juosta projekti kasaan”, toisin sanoen löytää tekijät, rahoittajat ja yleisöt.

Kaupunki ei tarvitse tuottajia omaan organisaatioonsa, vaan voi rakentaa yhteistyömallin, jossa se pystyy joustavasti ja tehokkaasti hyödyntämään luovilla aloilla jo toimivaa tuottajakenttää. Kokoamalla eri alojen tuottajista verkoston, kaupungin on helppo ostaa tuottajaosaamista aina tarvittaessa – projektiluonteisesti ja alakohtaisesti. Verkosto toimii myös tiedon ja kokemusten vaihdon edistämiseen, ja näin tukee tuottajuuden ammattimaistumista. Lisäksi kaupunki voi kilpailuttaa mielekkäillä kriteereillä tuottajia, joiden kanssa se työskentelee jatkuvammin. Tuottajille voidaan tarjota suoria tehtävänantoja ja/tai haasteita, jossa määritellään tavoitteet, mutta ei toteuttamisen tapaa. Nämä voivat liittyä niin Helsingin kehittämiseen kaupunkilaisia paremmin palvelevaksi paikaksi kuin kaupungin näkyvyyteen kansainvälisesti.

Referenssit:

Kaupungin ja kaupunginosien kulttuuri- ja luovan toiminnan kehittämiseen liittyviä tuotanto-organisaatioita: Test Unit, Glasgow. Vida Local, Kööpenhamina. Urban Foxes, Bryssel. Glad Stad, Tukholma.

Kaupungin rooli:

Kaupunki voi perustaa tuottajille oman puitesopimuksen, kilpailuttaa sen kyllin laveilla kriteereillä. Palveluiden ostaminen voi tapahtua aluksi erillis-hankintamenettelyn kautta, ts. kaupunki järjestää teemakohtaisia kilpailutuksia, joita voivat olla kaupungille strategisesti tärkeät tavoitteet ja poikkialaiset projektit – esimerkkinä vaikka ”*millainen tapahtuma vahvistaisi Helsingin mainetta konemusiikin ja kiinnostavan muodin kaupunkina*”. Kaupunki voi myös järjestää haastekisamuotoisia kilpailutuksia, joissa painottuvat konseptuaalisesti oivaltavat ratkaisut. Kaupunki voi myös uudistaa olemassaolevia tapahtumia hyödyntämällä tuottajia.

Muut toimijat/toimijuudet:

Luovien alojen tuottajat. Alan oppilaitokset.

Tavoiteltavat vaikutukset:

Tuottajuuden vahvistuminen ja ammattimaistuminen. Rahoitusvaihtoehtojen monipuolistuminen ja rahoituspohjan laajeneminen luovilla aloilla tuottajien toiminnan tuloksena.

Onnistumisen edellytykset:

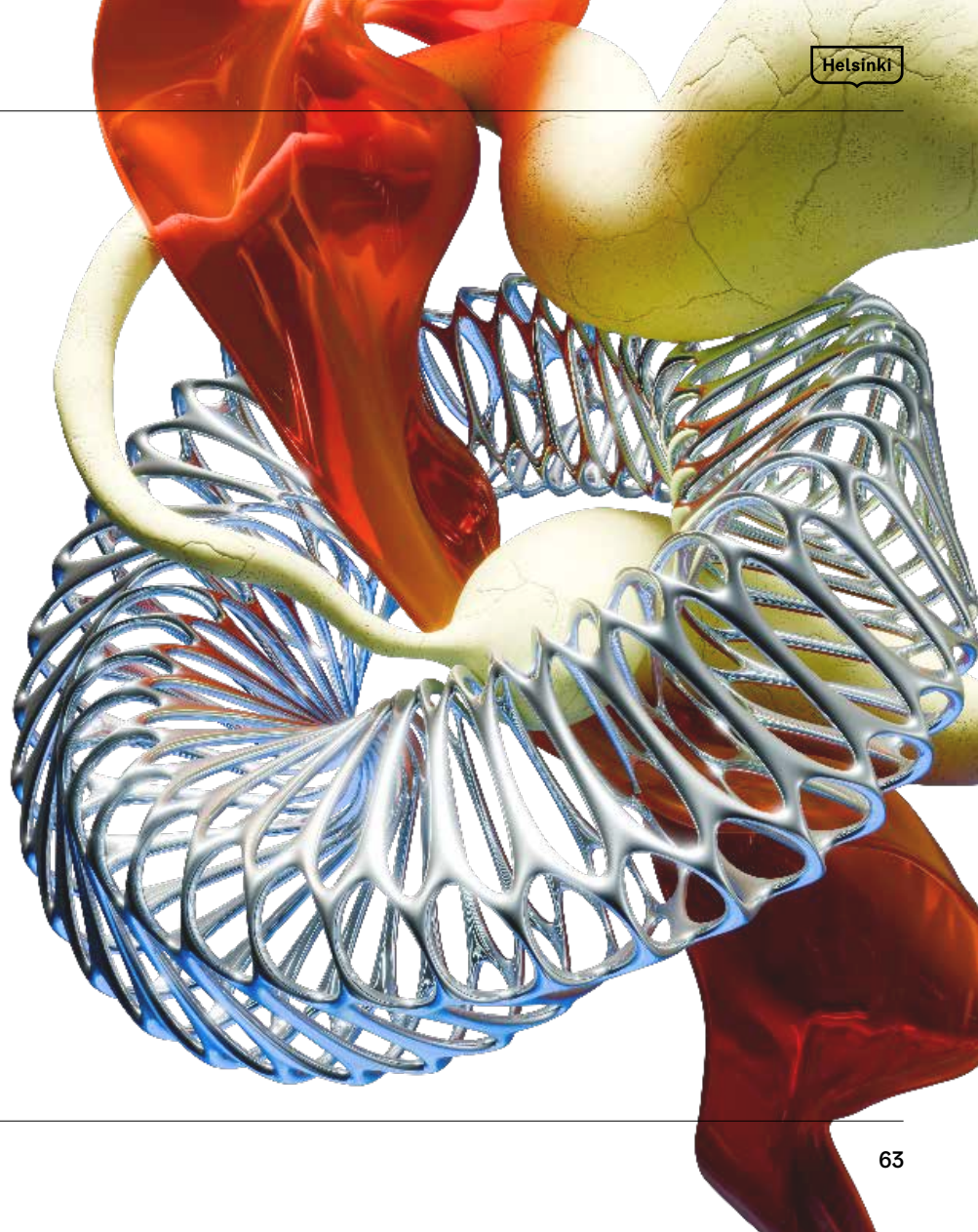
Tuottajaverkoston asiantuntemuksen hyödyntäminen. Riittävän kunnianhimoiset ja innostavat toimeksiannot. Jatkuva dialogi ja kokemustenvaihto tuottajien ja kaupungin välillä. Pitkäjänteinen tuottajuuden mahdollistaminen kaupungissa.

Mahdolliset mittarit:

Tuottajien määrä. Tuotantojen määrä ja kokoluokan kasvu. Luovan alan konseptien kaupallinen kannattavuus.

08

Av-alan tuotantokannustin

Mikä ja miksi:

MONET KAUPUNGIT OVAT PÄÄTTÄNEET houkuttella tietoisesti elokuvien, televisiosarjojen ja muiden AV-tuotantojen tuomista kaupunkiin myöntämällä määrittelemillään kriteereillä nk. kannustintukia. Tunnettuja esimerkkejä ovat Woody Allenin elokuvat Vicky Christina Barcelona ja Midnight in Paris. Niitä ei olisi syntynyt ilman Barcelonan ja Pariisin merkittävää panosta. Suomessa Tampereella, Turussa, Oulussa ja Kotkassa on käytössä av-kannustimet.

Helsingin kaupungilla ei ole ollut aktiivista roolia sarjamoitoisen draaman ja elokuvatuotantojen yhteistyökumppanina, ja yhteistyöstä on päätetty tapauskohtaisesti tuotanto kerrallaan. Valtakunnallisen ja kansainvälisen kilpailutilanteen kovennuttua Helsinki tarvitsee kannustimen kaltaisen selkeän linjauksen tuotantojen houkutteluun. Samalla edistetään Helsingin erottautumista kiinnostavana ja toimivana kuvauspaikkakaupunkina, tuetaan kaupungin kansainvälistä markkinointia ja kehitetään ammattilaistapahtumayhteistyötä.

Tampereella tuki toimii niin, että tuotantotukea hallinnoi kaksi henkeä työllistävä kehitysyritys Film Tampere, jonka omistaja kaupunki on. Kaupunkiin houkutteluille tuotannoille hyvitetään 10–15 % Tampereen alueella syntyneistä tuotantojen kuluista, kuten hotelleista, ravintoloista, matkoista, vuokrista ja palveluustoista. Hyvitys maksetaan kuitteja vastaan suoraan tuotannolle. Ennen tuotantokustannusten maksamista tuotannolla tulee olla 50 % budjetista kasassa. Helsingin kaupunki on vuonna 2019 selvittänyt mahdollisuutta tuotantotukeen ja laskenut huolellisesti sen vaikutuksia, mutta tuolloin sopivaa rakennetta ei löytynyt, eikä tukea haluttu perustaa osaksi kaupungin myöntämiä tukia.³¹

Mikäli kannustin haluttaisiin perustaa, se voitaisiin nähdä myös av-alan tapahtumien tukena. Yhtenä esimerkkinä teknologia- ja av-alan yhteinen tapahtuma, maineikas SXSW, joka on kotipaikan Teksasin lisäksi järjestetty Australiassa.

Kaupungin rooli:

Tuotantotukea hallinnoitaisiin Helsinki Partners -yhtiön kautta. Yhtiöön palkattaisiin yksi henkilö hallinnoimaan tuen käytäntöjä ja viestimään mahdollisuudesta ulospäin. Kontaktit kenttään ovat houkuttelutyössä ensisijaisen tärkeitä. Yhtiön tehtäviin kuuluu jo nyt kansainvälisten talenttien ja investointien houkuttelu.

Tavoiteltavat vaikutukset:

Tutkimusten mukaan yksi AV-tuotantoon sijoitettu euro generoi palkkoina ja hankintoina neljä euroa ja tuottaa veroina 1,40 euroa jo ennen kuin kannustin-tuki on maksettu³². Helsingin tunnettuus kv-osaajien keskuudessa kasvaa. Helsingin majoitus- ja ravinto-la-alojen käyttöaste kasvaa. Helsingin av- ja tapahtu-ma-alojen työllisyys kasvaa, ja alueelle syntyy uusia yrityksiä ko. aloille.

Onnistumisen edellytykset:

Oikea rekrytointi Helsinki Partnersiin pilotoimaan, organisoimaan ja luomaan verkostoa. Henkilön vies-tinnälliset kyvykkyydet ja kyky kehittää verkostoja ja ekosysteemejä ko. alojen ympärille. Parhaiden käy-täntöjen omaksuminen muista kaupungeista, kuten esimerkiksi oppilaitosyhteistyö av-alojen amk-oppi-laitosten ja muiden korkeakoulujen kanssa. Tuen asettaminen oikealle tasolle.

Mahdolliset mittarit:

Tampereella tavoitteet asetetaan toteutuneiden av-tuotantojen määrällä. Tavoitteita voi myös aset-taa kannustimien mukanaan tuomille investoinneille tai esim. työllistyneiden määrälle.

09

Kasvun malli esittäville taiteille

Mikä ja miksi:

ESITTÄVISTÄ TAITEISTA AVAUTUU Helsingille yksi kansainvälisesti kiinnostavimmista profiloitumis- mahdollisuuksista. Teatteri, tanssi ja nykysirkus kiinnostavat mediaa ja matkailijoita sekä työllistävät laajasti niin taiteen kuin teknisen tuotannon ammattilaisia. Kaupunki voi ottaa tärkeän roolin kasvun ja kansainvälistymisen vivuttamisessa perustamalla esittävien taiteiden kokeilualustan, testbedin.

Testbed perustuu residenssimalliin ja tarjoaa uusille esittävän taiteen ryhmille mahdollisuuden kokeilla matalalla riskillä tuotantoja tarjoten välttämättömät tuotantofasilitteetit, yhteistyöverkostot ja viestinnällisen tuen. Kaupunki vuokraa testbedille tilat harjoitteluun ja esiintymiseen – potentiaalisina tiloina voidaan mainita Kaapelitehdas, Suvilahti ja Tanssin talo – ja antaa toiminnan hallinnoitavaksi sopivalle koordinaattoritalolle. Koordinaattori voi olla joko vakiintunut teatteritoimija tai esimerkiksi alan järjestö.

Kaupunki määrittelee vuokraamiselle säännöt kuten residenssin keston ja valintojen painopisteet. Jälkimmäisiin voi sisältyä esimerkiksi nuoria osallistavan toiminnan asettaminen etusijalle.

Alusta tarjoaa tilaisuuden uudelle avustusmallille. Residenssiin voi sisältyä sekä velvoitteita – esimerkiksi sitoutuminen viestintään ja aktiiviseen yhteistyöhön muiden alan toimijoiden kanssa – että kannustimia – esimerkiksi kiertuetoiminta, josta palkitaan pidemmällä residenssijaksolla tai suuremmalla avustuksella.

Esimerkkiä kokeilualustalle otetaan toimiviksi osoittautuneista kansainvälisistä malleista kuten Belgian Ghentissä toimivasta esittävien taiteiden keskus Camposta, josta on tullut yksi kaupunkinsa vetonauloista.

Referenssit:

Campo, Ghent. ArtsAdmin, Lontoo. PACT Zollverein, Essen. Mousontroum, Frankfurt. Het HEM, Zaandam. De Containertrap, Rotterdam. Avignon Festival, Avignon.

Kaupungin rooli:

Tilan tarjoaminen alkuun maksutta, myöhemmin kohtuuhinnalla kaupungin omistamista tiloista tai avustuksen osoittaminen jollekin jo olemassaolevalle tilalle. Tukipalveluja kuten matchmakingiä ja verkostotumisen kätilöintiä sekä viestintää ja markkinointia. Avustusten kehittäminen kansainvälisyyttä tukevaksi: avustuksilla voidaan konkreettisesti kannustaa esimerkiksi kiertuetoimintaan tai palkita aktiivisuudesta toiminnan skaalaamisessa sekä tukea agentuuri- ja välittäjätoimijoita.

Muut toimijat/toimijuudet:

Teatterit ja esittävän taiteen ammattilaiset. Alan oppilaitokset. Agentuurit ja tuottajat – myös toimintaa koordinoivina tahoina. Yksityiset rahoittajat.

Tavoiteltavat vaikutukset:

Esittävän taiteen kentän toimintaedellytysten vahvistuminen. Yhteistyöverkoston vakiintuminen. Kansainvälisen toimeliaisuuden lisääntyminen. Uusien rahoitusmahdollisuuksien avautuminen alustamaisen toiminnan kautta.

Onnistumisen edellytykset:

Toimijoiden aktiivisuus: teatterin, tanssin ja nykysirkuksen toimijat vuosien varrella ovat rakentaneet tavoitteellisesti yhteistyöverkostoja maan rajojen ulkopuolelle. Kaupungin pitkäjänteisyys ja systemaattisuus kansainvälisen kiinnostuksen herättämisessä. Avustusinstrumenttien kannustavuus ja ymmärrettävyys.

Mahdolliset mittarit:

Helsingin maine esittävien taiteiden kentällä kasvaa. Tuotantojen lukumäärät ja niiden yleisömäärät. Kiertuetoiminnan aktiivisuus. Erityiskohderyhmien tavoittaminen. Matkailulliset vaikutukset. Mediahuomio.

MUISTA MYÖS:

**Olemassaolevan
kehittäminen**

Olemassaolevan kehittäminen

SELVITYKSEN TEOISSA ON HAHMOTETTU konkreettisia ideoita ja uusia toimintamalleja luovien alojen kasvun edistämiseen Helsingissä. Uusien tekojen lisäksi kaupungilla on jo toiminnassa olevia konsepteja ja tiloja sekä toteutusta odottavia avauksia, tuleva Arkkitehtuuri- ja designmuseo ja sen yhteydessä Etelärannan kehitys sekä alueellisten kulttuurikeskusten kuten Itäkeskuksessa sijaitsevan Stoa:n uudistaminen.

Lisäksi kaupungilla on käytössään joukko erilaisia instrumentteja, jotka liittyvät lupiin, maksuihin ja verotukseen. Instrumenttien soveltaminen ja skaalaaminen luovien alojen kasvua mahdollistaviksi edellyttää laajaa, jaettua tahtotilaa.

Kehittämisen kestävyuden ja pitkäjänteisyyden kannalta on järkevää ja hedelmällistä tarkastella jo olemassa olevissa tai pian käynnistyvissä toiminnoissa piileviä kasvun mahdollisuuksia. Näitä hyviksi tai lupaaviksi havaittuja toimintoja on noussut esiin myös selvitysprosessin monissa haastatteluissa, pyöreän pöydän keskusteluissa ja ohjausryhmän kokouksissa. Seuraava lista ei ole läheskään kattava, mutta antaa osviittaa siitä, miten kaupunki voi saada jo olemassaolevasta enemmän irti.

Kaupungin omat rakenteet

Poikkisektoraalisuus kaupungin toimialojen kesken: kanslian elinkeino-osasto, kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, kaupunkiympäristön toimiala ja kasvatuksen ja koulutuksen sekä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan yhteistyöhön sisältyy paljon mahdollisuuksia elinvoiman vahvistamiseen luovien alojen kautta.

Yhteistyö

Yhteistyö valtion kanssa. Yritys- ja säätiöyhteistyö, mukaan lukien kaupungin omistamat yhtiöt ja säätiöt (Helsinki Partners, Helsingin tapahtumasäätiö, Helsingin Kaupunkitilat).

Koulutusyhteistyö

Laajasti yliopistoista ja korkeakouluista (Taideyliopisto, Helsingin yliopisto, Aalto-yliopisto, Metropolia) ammattikouluihin (Stadin ammattiopisto) ja lukioihin sekä peruskouluihin. Yhteistyö taiteen perusopetusta tarjoavien organisaatioiden kanssa.

Toimintamallit

KAAPELITEHTAAN MAHDOLLISTANUT yritysmalli, jossa organisaatio toimii markkinaehtoisesti, mutta voi omistajansa eli kaupungin ansiosta sijoittaa toimintansa voiton kehittämiseen. Toisaalta Maria 01-startup-keskus mallina laboratorioille ja hubeille. Kansainvälisiä osaajia houkuttelevat konseptit kuten '90 Day Finn' voidaan soveltaa luovien alojen kasvuyrittäjille.

Helsingin kulttuuristrategia, joka laaditaan vahvasti vuorovaikutteisesti, tarjoaa hyvän mallin luovien alojen strategiselle kehittämiselle.

Myös kokemukset Helsingin kaupungin ruokastrategiasta, joka laadittiin vuosille 2016–2020, ovat tässä hyödyksi.

Amsterdamin kaupunki taas on hyödyntänyt vuosina 2018–2020 epävirallista ”uuden Amsterdamin valtuustoa” (Nieuw Amsterdam Raad), johon kutsuttiin vuosittain 45 vuosina 1985–2000 syntyneitä nuorta kulttuurialan toimijaa, luovien alojen yrittäjää ja kaupunkiaktivistia kirittämään kaupungin tulevaisuusajattelua.

Kansainvälisen yöpormestari-konseptin helsinkiläinen versio oli yöluotsi, jonka tehtäväalueena oli erityisesti yöllisen kaupunkielämän, johon sisältyy huomattava määrä luovien alojen yrityksiä, toimintaedellytysten parantaminen. Yöpormestarin tai -luotsin rooli voidaan perustaa uudelleen. Sen rinnalle voidaan harkita myös muita vastaavia: esimerkiksi Kanadassa konseptoitu ”talvipormestari” olisi Helsingille kiinnostava ympärivuotisuuden vahvistamiseksi.

Konseptit ja paikat

KAUPUNKI ON VIIME vuosikymmeninä panostanut useisiin kiinnostaviin konsepteihin ja fyysisiin paikkoihin, joiden jatkuva kehittäminen tarjoaa kasvulle mahdollisuuksia. Näitä ovat esimerkiksi Helsingin Kaupunkitilojen ylläpitämät Teurastamo ja Torikorttelit ja toisaalta Helsingin kaupungin taidemuseo HAMin järjestämä kuvataidetapahtuma Helsinki Biennaali.

Kaupungin itsensä ylläpitämien paikkojen lisäksi on tärkeää edistää yksityisesti kehitettäviä hankkeita, kuten Konepajan aluetta ja Katajanokan makasiinien ja Allas Sea Poolin ympäristöä Katajanokan rannassa.

Käynnissä

KAUPUNKI ON PANOSTANUT tai selvittää mahdollisuuksia kehittää poikkeuksellista potentiaalia omaavia kiinteistöjä ja alueita. Näitä ovat esimerkiksi Hanasaaren käytöstä poistunut voimala ja sen lähialue Kalasataman ja Sörnäisten välissä, Malmin kentän alue, uusi arkkitehtuuri- ja design-museo eli AD-museo ydinkeskustan paraatipaikalla Etelärannassa ja Kulttuurikortteli-kehittämishanke Vuosaaren Vuotalon ja kauppakeskus Columbuksen läheisyydessä. Alueellisista kulttuurikeskuksista myös Stoa Itäkeskuksessa, Kanneltalo ja Malmitalo käyvät läpi perusparannuksen vuosikymmenen vaihteen tienoilla. Helsingin taidemuseo HAMille etsitään parhaillaan uutta sijaintia. Lisäksi *placemakingiä*³³ hyödynnetään kaupunkikehittämisessä, ja tyhjiille tiloille etsitään uusia käyttäjiä.

Verkostot

KAUPUNKI ON TÄYNNÄ kasvua ja kansainvälistämistä edistäviä verkostoja kuten Pohjoismaiden suurin designtapahtuma Helsinki Design Week, esittävien alojen PerformingHel ja uusinta muotisuunnittelua esittelevä Fashion in Helsinki. Myös koronarajoitusten aikana syntyneet ravintoloitsijoiden yhteistyöverkostot ja matkailuun liittyvä toimijoiden ja kaupungin yhteistyöverkosto ”Helsingin tekijät” ovat hyviä alustoja yhteistyölle. Partneroitumalla tai vahvistamalla jo olemassaolevia yhteyksiä voidaan löytää ns. quick wins eli nopeita parannuksia, joista saadut myönteiset kokemukset innostavat kehittämään entistä suurempaa vaikuttavuutta.

YHTEENVETO

Kuva: Jussi Hellsten

Yhteenveto

Tämä toimeksianto on syntynyt siksi, että Helsinki on halunnut ymmärtää, mikä kaupungin rooli luovien alojen kasvun ja elinvoiman kehittämisessä voisi olla. Toisin sanoen Helsingiltä on tähän asti puuttunut suunnitelma siitä, miten kaupunki voi kirittää kasvuun luovia aloja. Seikkaa voi pitää hämmästyttävänä, kun ottaa huomioon Helsingin kaupungin edelläkävijyyden monissa muissa asioissa.

SELVITYS ON TARKOITETTU ymmärtämisen, strategisen suunnittelun ja toiminnan välineeksi.

Selvityksen puuttuminen ei ehkä näyttäytyisi ongelmallisena, jos Suomen kansantalous voisi hyvin, kasvuhakuisia yrityksiä olisi riittävästi, työllisyys kasvaisi orgaanisesti ja maan vetovoima kansainvälisten osaajien ja sijoittajien kannalta olisi nousujohteinen.

Näin ei valitettavasti ole, ja siksi on tärkeitä, **että kaupunki tunnistaa ja tunnustaa roolinsa taloudellisen kasvun veturina ja pohtii aktiivisemmin keinoja tukea yrittäjyyttä ja työllisyyttä luovilla aloilla. Selvitys on syöte tähän.**

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisemassa kansallisen tason Luovan talouden tiekartassa (2020)

todetaan, että **luovat alat toimivat taloudellisen ja yhteiskunnallisen uudistumisen moottorina, ja niiden kerrannaisvaikutukset näkyvät yhteiskunnassa monin tavoin**. Siksi onkin hälyttävää, että Suomessa luovien alojen osuus bruttokansantuotteesta on vain 3,1 prosenttia, reilusti alle EU:n keskitason, 4,4 prosentin.

Olemme tarkastelleet luovia aloja työ- ja elinkeinoministeriön käyttämän jaottelun pohjalta.

Kolmijako sisältää luovat sisällöt (skaalautuvat sisällöt ja tuotteet, joiden jakelukanavat ovat pääasiassa digitaalisia), luovat palvelut (lisäarvoa tuottavat ja kilpailukykyä lisäävät palvelut) ja luovat tuotteet ja kulttuuri (alueen elinvoimaa ja houkuttelevuutta lisäävät luovat tuotteet ja palvelut, jotka rakentavat identiteettiä ja brändiä).

Selvityksessä on esitelty laajalla skaalalla kansainvälisiä verrokkeja, jotka ilmentävät ja **vahvasti todistavat millaista kasvua luovilla aloilla kaupungin roolista käsin voi saada aikaan.**

Tämä selvitys ja sen konkreettiset suositukset, yhdeksän tekoa Helsingille, ovat syntyneet **tiivissä vuorovaikutuksessa laajan asiantuntijoiden ja ammattilaisten joukon kanssa.**

Olemme haastatelleet ja keskustelleet lähes sadan eri luovia aloja edustavan asiantuntijan kanssa, mukaan lukien yrittäjät, taiteilijat, tutkijat, etujärjestötoimijat, tuottajat. Nämä ansioituneet tekijät edustavat mm. designia, arkkitehtuuria, av-aloja, esittäviä taiteita, kulttuuri-instituutioita ja luovien alojen liiketoimintaa laajasti. Mukana on ollut myös laajasti kaupungin johtoa ja asiantuntijoita.

Selvitys on tästä syystä ennen kaikkea **toimijoiden tarpeista ja odotuksista syntynyt kokoelma suosituksia ja ehdotuksia.**

Selvitys ehdottaa yhdeksän tekoa vauhdittamaan luovien alojen kasvua. Teot eivät ole kuitenkaan sarja irrallisia hankkeita, vaan pikemminkin erilaisia toisiinsa **nivoutuvia polkuja ja vaihtoehtoisia, osin päällekkäisiä tapoja panostaa tuloksekkaasti kasvuun.**

Ehdotetuissa teoissa on haettu **erityisesti skaalautuvuutta, kansainvälisyyttä, vetovoiman, ekosysteemien, innovaatioiden ja sitä kautta taloudellisen toimeliaisuuden ja työllisyyden kasvua.**

Skaalautuvuus on kasvun edellytys, ja se on osoittautunut haastavaksi monille ihmisresursseja sitoville aloille, kuten palveluille. Palvelualojen skaalautuvuuden vähäisyys on tunnistettu laajemmassa mielessä suomalaisen kansantalouden kasvun esteeksi.

Selvyyden vuoksi mainittakoon, että kaupungin myöntämät vastikkeettomat kulttuuriavustukset on jätetty pääosin tarkastelun ulkopuolelle selvitystyössä, mutta niissä tunnistetaan myös kehittämisen mahdollisuuksia luovien alojen kasvun näkökulmasta.

Myös tapahtumat ja peliala rajattiin pois näille toimialueille jo olemassaolevien suunnitelmien vuoksi.

Luovien alojen ja kulttuurialan tukeminen on merkittävää myös **kaupungin vetovoiman ja toisaalta sosiaalisen eriytymisen ehkäisyn kannalta.** Siksi olemme tekoihin on tuotu myös kaupunkilaisten toimijuutta ja osallisuutta kasvattavia ideoita.

Toimeksiannossa pidettiin tärkeänä löytää **kaupungin keinovalikoimaan sopivia tapoja** ja rooleja tukea luovien alojen kasvua.

Selvityksessä tunnistetaan sekä kansainvälisistä verrokeista että keskusteluista toimijoiden kanssa kaupungille tunnusomaisiksi keinoiksi seuraavia:

- **Tukea** – tarjoamalla toiminnalle tiloja ja rahoitusta sekä fasilitoimalla verkostoja.
- **Käynnistää** – tekemällä uusia avauksia ja toimeksiantoja uudenaikaisilla kilpailutuksilla, kohdennetuilla hankinnoilla ja esimerkiksi haastekilpailuilla.
- **Viestiiä** – toteuttamalla kampanjoita ja tapahtumia sekä kutsumalla kansainvälisiä yleisöjä ja mediaa näkemään kaupungissa toimivia luovia tekijöitä.
- **Poistaa esteitä** – helpottamalla lupakäytäntöjä ja tarjoamalla neuvontaa, ns. pysymällä poissa tieltä, jos luova toimeliaisuus kaupungissa sitä edellyttää.

Yhdeksän tekoa Helsingille on luokiteltu investointeja ja vuosien sitoutumista **vaativiin sekä nopeasti toteutettaviin**. Toimialarajauksia emme ole tehneet, mutta olemme pitäneet tärkeänä, että tekoihin

sisältyy skaalautuvuutta ja että niillä vahvistetaan luovien alojen verkostoja ja ekosteemejä.

Tulevaisuutta rakentavat, investointeja vaativat teot liittyvät uusiin aloitteisiin, kuten teknologian ja taiteen yhdistävään laboratorioon, joka tarjoaa myös tukea ja neuvontaa yritystoimintaan ja rahoituksen hankkimiseen. Kaupungin kehittämiseen ehdotamme näkyvää ja kansainvälistä haastekisaa, jossa osanottajilta edellytetään jonkun merkittävän kaupunkiin liittyvän teeman tai asian ratkaisua, kuten vaikkapa kaupunkikeskustan elävoittämistä Kaisaniemen alueella. Ratkaisuun tulee liittyä luovia aloja työllistävä vaikutus.

Ehdotamme myös kaupunkikehittämiseen uudenaikaisia kilpailutuksia, joissa suositaan pieniä ja keskisuuria arkkitehtuurin ja designin yrityksiä. Näiden yritysten kasvulle ja kansainvälistymiselle referenssit ovat osoittautuneet erityisen tärkeiksi kasvun kiihdyttäjiksi.

Tässä ja nyt toteutettavia tekoja olisi esimerkiksi av-alan tuotantokannustin. Av-alan tuotantokannustinta on tutkittu ja laskettu Helsingissä vuonna 2019, mutta tuolloin ideasta luovuttiin, koska kaupunkiin linkittyntä toteuttavaa tahoja ei löytynyt. Selvityksessä ehdotetaan, että Helsinki Partners ottaisi tuotantokannustimen hallinnoitavakseen. Nopeasti toteutettava teko olisi myös ”kaupunkifasilitaattorin” toimeksianto. Fasilitaattori toimisi aktiivisena apuna luoville aloille ja yhdistäisi tekijöitä Helsingin eri palveluihin sekä auttaisi esimerkiksi lupamenettelyissä.

Selvitys tunnistaa myös jo olemassaolevia toimintamalleja, instansseja, rakenteita ja verkostoja, joita voi kehittää edelleen ja joihin tässä esitetyt teot voivat nivelyä tai yhdistyä. Näitä edustavat mm. Kaapelitehdas, Teurastamo, AD-museo, kuvataiteen Helsinki Biennaali, Maria 01 ja erilaiset yhteistyöhankkeet yliopistojen kanssa.

Mitä Helsingin pitäisi tavoitella luovien alojen kasvua kiihdyttävillä toimenpiteillä? Yrittäjyyttä tukevana ja kulttuurille myönteisenä kaupunkina **tavoitteiden pitää olla korkealla ja mittaroitavia.**

Aineiston ja prosessin perusteella tällaiset tavoitteet olisivat Helsingille kyllin kunnianhimoisia ja hyödyllisiä:

- **Helsinki on kiinnostavin mahdollinen kaupunki luovalle tekijälle, koska se näkee luovat alat keskeisinä ongelmanratkaisuvoimina tieteen ja teknologian rinnalla.** Luovat tekijät haluavat antaa panoksensa paitsi kaupungin myös koko maailman tulevaisuuden kannalta merkityksellisiin kysymyksiin, liittyivät ne sitten ekologiseen kriisiin tai sosiaaliseen yhdenvertaisuuteen. Helsinki tekee tästä itselleen erottautumistekijän: kaupunki tarjoaa luoville tekijöille kasvua ruokkivia haasteita ja kannustaa rajoja rikkoviin uusiin avauksiin.

- **Helsingin vireä ja toimiva toimintaympäristö houkuttelee perustamaan kaupunkiin uusia luovien alojen yrityksiä ja rakentamaan sinne verkostoja.** Kansainvälisille luovien alojen yrittäjille kaupunki tarjoaa tiiviit, poikkialaiset yhteistyörakenteet, vakiintuneen startup-ekosysteemin, luottavaa apua ja avoimen ilmapiirin.
- **Helsingin kaupunki näkee luovien alojen taloudellisen potentiaalin valjastamisen olennaisena osana kaupungin talouden kasvua.** Luovien alojen ekosysteemin tukemista priorisoidaan. Kaupunki pyrkii myös määrätietoisesti kansainväliseen valokeilaan luovien alojen kautta: erilaiset profiilitahtumat ja -teot rakentavat tunnettua, mikä näkyy suoraan kansainvälisissä kaupunkibränditutkimuksissa Helsingille myönteisellä tavalla.

- **Luovat alat tarjoavat helsinkiläisille paitsi elämyksiä myös mahdollisuuksia.** Kaupungista löytyy riittävästi keskeneräisyyttä ja sallivuutta kaupunkilaisten oman aktiivisuuden herättelemiseen. Kaupunki kannustaa kokeiluihin ja kaupunkilaislähtöisten konseptien kehittämiseen. Luovat alat ovat keskeinen tekijä eriytymisen ehkäisyssä: ne edesauttavat kaupunkitilan viihtyisyyden ohella uusien työpaikkojen syntyä eri puolille kaupunkia sekä moninaisen ja mukaanottavaan helsinkiläisen identiteetin rakentumista.

Tavoitteiden lisäksi luovien alojen kasvun seurantaan tarvitaan yksiselitteisiä mittareita kokonaisuuksista, joiden lähtötaso on selkeä. **On kuitenkin selvää, että kaikkein tärkein luovien alojen kasvun mahdollistaja on kaupungin jatkuva kiinnostus ja luja strateginen sitoutuminen.**

Tuleville vuosille tämä loppuraportti esittää **luovan talouden kasvua yhdeksi elinkeino- ja kulttuuripolitiikan strategiseksi painopisteeksi**, jota seurataan säännöllisesti sekä pormestarin pöydällä että kaupunginhallituksen agendalla. Se tarkoittaa että luovien alojen kasvun kehittäminen olisi jatkossa strategisen tason valinta ja päätös. Jotta se toteutuisi, **kaupungin elinkeino- ja kulttuuripolitiikassa tulee määritellä tuleville vuosille selkeät toteutettavat kärkiteot** ja valita kirittäjiksi relevantit verrokkit muista kaupungeista. Toisin sanoen kaupunki valitsee ns. must-win battlet eli kisat, joissa Helsingin on pärjättävä.

Näitä voivat olla esimerkiksi kilpailu kansainvälisistä osaajista, suurtuotannoista kuten elokuvista, merkkirakennukset ja niiden ympärille muodostuva verkosto tai luovien alojen yritysten kasvun tukeminen konkreettisin keinoin. **Lisäksi on kyettävä tunnistamaan ”vain Helsingissä” -tyyppiset ainutlaatuisuustekijät**, joilla Helsinki selkeimmin erottautuu muista ja edukseen.

Tämä selvitys tarjoaa polkuja molempiin.

Lähteet

Kirjalliset lähteet

Ohjausryhmä

Haastattelut

Pyöreän pöydän keskusteluihin osallistuneet

Kirjalliset lähteet

- 1 Cities, culture, creativity: leveraging culture and creativity for sustainable urban development and inclusive growth. Unesco & World Bank 2021
- 2 Luovan talouden tiekartta 2020. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020
- 3 <https://english.seoul.go.kr/seoul-is-making-another-economic-leap-through-fostering-cultural-and-creative-industries/>
- 4 Tilannekuva luovien alojen ja tapahtuma-alan liiketoiminnasta Uudellamaalla. Raportti 11.11.2023 Business Finland
- 5 Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025
- 6 <https://www.hel.fi/fi/uutiset/helsingissa-700-000-asukkaan-raja-ylittyyee-vuonna-2027>
- 7 <https://kummilapset.hel.fi/fi/kummitoimijat/>
- 8 <https://www.hel.fi/fi/uutiset/slushin-teemana-muutos-mukana-ennatysmaara-startup-yrittajia-ja-sijoittajia>
- 9 Maakuva: Ulkoministeriön tiedotteet https://finlandabroad.fi/web/can/ulkoministerion-tiedotteet/-/asset_publisher/kyaK4Ry9kbQ0/content/hyvasta-hallinnosta-tunnettu-suomi-kasvattaa-mainettaan-matkailumaana/35732
- 10 Oslo: Norwegian Arts <https://norwegianarts.org.uk/bjorvika-oslos-new-cultural-quarter/>
- 11 Kööpenhamina <https://www.archdaily.com/146702/architecture-city-guide-copenhagen>
- 12 Kööpenhaminen ruokakulttuuri <https://www.norden.org/en/information/follow-food-rise-gastronomic-tourism-nordics>
- 13 Dublin: City Research by Blossity <https://blossity.nl/portfolio/dublin-city-research/>
- 14 <https://www.theguardian.com/cities/2018/may/15/are-tallinn-digital-nomads-building-the-city-of-the-future>
- 15 <https://theculturemap.com/lodz-place-creative-people/>
- 16 <https://www.thebulletin.be/leuven-leads-way-culture-and-creativity>
- 17 https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/06/culture-and-the-creative-economy-in-emilia-romagna-italy_c69f5802/841f1338-en.pdf

- 18 <https://yle.fi/a/3-10129773>
<https://www.theguardian.com/cities/2018/may/15/are-tallinn-digital-nomads-building-the-city-of-the-future>
<https://theculturemap.com/lodz-place-creative-people/>
- 19 <https://www.london.gov.uk/programmes-strategies/arts-and-culture/culture-strategy-london>
- 21 <https://vibe-lab.org/nightmestategy>
- 22 <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/maailmanmestari-suunnitteli-pukunsa-itse-ja-kunniamerkki-pisti-museojohtajan-suunnitelmat-uusiksi/5e57d44a-1920-4e37-a270-30f40aea1b5c>
- 23 <https://www.melbourne.vic.gov.au/media/backing-melbournes-creative-industry>
- 24 <https://bristolcreativeindustries.com/funding-for-creative-businesses/>
- 25 <https://www.tampere.fi/kaupunki-tukee-ja-palkitsee/avustukset-ja-tuet/muut-avustukset/tampereen-alueellinen-audiovisuaalisen-alan-tuotantokannustin>
- 26 <https://merirasti.com>
- 27 <https://www.fastcompany.com/3067951/this-infamous-amsterdam-prison-is-now-a-creative-hub-for-refugees>
- 28 <https://www.visitscotland.org/news/2023/edinburgh-festivals-impact-study>
- 29 <https://www.travheir.com/millennials-travel-statistics-and-trends/>
- 30 <https://www.internimagazine.com/features/copenhagen-e-la-world-architecture-capital-2023/>
- 31 <https://paatokset.hel.fi/fi/asia/hel-2019-006516>
- 32 <https://avate.fi/2023/10/12/av-tuotantokannustin-on-keskeinen-kasvun-vauhdittaja/>
- 33 <https://www.pps.org/category/placemaking>

Ohjausryhmä

MARJA-LEENA RINKINEVA
elinkeinojohtaja
Business Helsinki

NIKI MATHESON
toimitusjohtaja,
Tanssin talo

MARI MÄNNISTÖ
johtaja, kulttuuri ja
vapaa-aika

ELISE PIETARILA
toimitusjohtaja,
Gimmeyawallet

HEIDI HUMALA
johtaja, Business Helsinki

MILLA MAGIA KOKKO
erityisasiantuntija,
Yellow Method

MIKAEL SILVANTO
design director, Oura

MARCO MÄKINEN
varatoimitusjohtaja,
TWBA

Taustahaastattelut

PAULINA AHOKAS
Tampere-talon
toimitusjohtaja

LAURA BOXBERG
Suomen Benelux-
instituutti, johtaja

RAOUL GRÜNSTEIN
Nordic Urban, yrittäjä

MARIKA MAKAROFF
Gutsy Pictures,
luova johtaja

KATI LAAKSO
Suomen New Yorkin
kulttuuri-instituutti,
johtaja

KIERAN LONG
Amos Rex, johtaja

ALF REHN
Syddansk Universitet,
professori

NITIN SAWHNEY
Aalto-yliopisto,
työelämäprofessori

TEEMU SUVIALA
Landor, globaali
luova johtaja

SAARA TAALAS
Linné- & Lundin
yliopistot, liiketalous-
tieteen professori

ARI TOLPPANEN
Capman Oyj, sijoittaja,
talouselämän vaikuttaja

SAKU TUOMINEN
Financier Group, yrittäjä

KATI UUSI-RAUVA
EIT Co-Location Center,
johtaja

ANNA VALTONEN
Konstfack-yliopisto,
rehtori

PAAVO WESTERBERG
käsikirjoittaja-ohjaaja

Pyöreän pöydän keskusteluihin osallistuneet

JUHA AHONEN,
Helsingin kaupungin
kulttuurin ja vapaa-ajan
toimialajohtaja

IIRIS AUTIO,
Tero Saarinen Company

TUOMAS AUVINEN,
Aalto-yliopisto

PÄIVI BALOMENOS,
Finnish Design Embassy

LAURI ERIKSSON,
väitöskirjatutkija

RONNY ERIKSSON,
Oddfest

MIIA HAAVISTO,
Tekele

JUHA HUUSKONEN,
Frame Finland

RIINA HYYTIÄ,
Dionysos Fillms

SAMI HÄMÄLÄINEN,
MaRa ry

MIKKO KOIVUMAA,
Ulkoministeriö

JUKKA KURTTILA,
Finlayson

LILYA LAGERBOHM,
Aaltoes

MERI LOUEKARI,
Helsingin kaupunki-
ympäristön toimiala

SAILA MACHERE,
Helsingin kaupungin
kulttuurin ja vapaa-ajan
toimiala

JUHO MANTERE,
Q-teatteri

ROSA MERILÄINEN,
Kulta ry

MATTI NUMMINEN,
Avate ry

MEIJU NISKALA,
kirjailija-taiteilija

ANTTI OLIN,
Madebychoice

PIA PAKARINEN,
Helsingin kauppakamari

AAPE POHJANVIRTA,
Funzi

SALLI RAESTE,
Gigle

ARVIND RAMACHANDRAN,
Helsingin kaupunki

KIRSIKKA SAARI,
käsikirjoittaja-ohjaaja

TAINA SEITSARA,
Business Helsinki

ILPPO SOININVAARA,
Helsingin kaupunki

TUOMAS SILVENNOINEN,
SAFA ry

MIA WALLENIUS,
Klaus Haapaniemi & Co

TIMO WRIGHT,
mediataiteilija-
elokuvaohjaaja

EDELLÄ MAINITTUJEN LISÄKSI
round table -keskusteluihin osallistui
noin 20 muuta asiantuntijaa.

LUOVIEN ALOJEN KASVU:
SELVITYS ALAN NÄKEMYKSESTÄ KASVUTEOIKSI HELSINGISSÄ
– 9 tekoa Helsingille

Helsinki